

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Rizikové chování středoškolské mládeže ve vztahu k punkové
subkultuře.

Risk behaviors of high school youth in relation to punk subculture.

Bakalářská práce

Vypracovala: Bc. Vendula Auspergerová.

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Procházka, Ph.D.

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 7. dubna 2019.

Bc. Vendula Auspergerová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce panu PhDr. Miroslavu Procházkovi, Ph. D. za věcné připomínky k bakalářské práci a dobrou komunikaci.

Dále můj dík patří všem, kdo mě po dobu studia podporovali a usnadňovali jeho plnění.

Děkuji...

Anotace ČJ

Bakalářská práce je zaměřena na možné rizikové faktory v chování starších adolescentů, kteří se cítí být členy punkové subkultury.

Jako teoretická východiska pro výzkum jsou uvedeny specifika daného vývojového období a změny ve fyzické, psychické i sociální rovině. Dále jsou zde v jednotlivých kapitolách rozklíčovány pojmy související s tématem rizikového chování, subkultury mládeže a punkem.

Výzkumná část obsahuje data získaná prostřednictvím metodologie kvalitativního výzkumu, konkrétně pak pomocí polostrukturovaných rozhovorů a zúčastněného pozorování. Výsledky výzkumného šetření jsou sepsány do jednotlivých případových studií a závěrečného shrnutí.

Anotace AJ

The bachelor thesis is focused on possible risk factors in the behavior of older adolescents who feel to be members of the punk subculture.

The theoretical basis for the research is the specifics of the developmental period and changes in the physical, mental and social levels. Furthermore, the concepts of risk behavior, youth subculture and punk are described in individual chapters.

The research part contains data obtained through the methodology of qualitative research, specifically by the semi-structured interviews and participant observation. The results of the research are written in individual case studies and final summary.

Klíčová slova

- Rizikové chování
- Mládež/adolescent
- Punková subkultura

Keyword

- Risk behavior
- Youth/teenager
- Punk subculture

Obsah

Úvod	8
1 Vývojové aspekty v období adolescentním	9
1.1 Vymezení základních pojmů kapitoly	9
1.2 Charakteristika období dospívání - adolescence	10
2 Rizikové chování mládeže ve školním prostředí	16
1.2 Základní terminologie kapitoly	16
2.2 Práva a povinnosti žáků, studentů a zákonných zástupců	18
2.3 Subkultury mládeže	22
2.4 Primární prevence rizikového chování	25
3 Punková subkultura	27
1.3 Vymezení pojmu punk	27
2.3 Vývoj punku v kostce	28
3.3 Charakteristika a ideologie subkultury	29
4 Výzkumná část	31
1.4 Metodologie výzkumu, cíle a výzkumné otázky práce	31
2.4 Výzkumné vzorky – zpracování výsledných dat do případových studií	33
3.4 Shrnutí výsledků výzkumného šetření	47

Závěr	49
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	51
Přílohy	52

Úvod

PUNK: hudba, rebelantství, svoboda, životní styl, přátelé, pivo, protest, boj proti bezpráví...nesmysl, špína, nepořádek, hluk, strach, bláznovství, výtržnictví, násilí, drogy... Při vyslovení tohoto pojmu si každý přestaví různá synonyma závislá na vlastních zkušenostech a postojích, ovlivnění většinovou společností, strachem z neznámého. Kdybyste se mně zeptali, co si pod tímto pojmem představuji zhruba před 10 lety, jistě bych vyjmenovala celý horní řádek bez mrknutí oka. S postupujícím věkem si člověk upravuje své názory dle prožitků a životních událostí, snaží se utvářet si jistý střízlivější náhled, dá-li se říci jistý nadhled, na různou problematiku. Můj nadhled spočívá v tom, že ač si stále myslím, že punk je hudba, životní styl, boj proti bezpráví (...), také vím, že každou subkulturu tvoří lidé. Různí lidé, různé osobnosti, různé temperamenty a povahy, jsou to lidé, kteří mají své vzorce chování a jejich projevy. Já jsem si do určité doby žádné rizikové faktory neuvědomovala, do doby, než se k nám do subkultury plzeňské scény dostaly tvrdé drogy typu pervitin a jiné. To způsobilo rozpad osobních vztahů i vzájemných sociálních vazeb. Část členů původní party k užívání narkotik měla absolutní odpor a místům výskytu drog (a tím pádem i jejich uživatelům) se začali postupně vyhýbat, a část se stala příležitostnými či pravidelnými uživateli, později závislími. Tak se stalo, že nově vzniklá skupina mých vrstevníků byla vyhrazená proti všem nelegálním drogám včetně marihuany. U mladší generace se objevovala právě marihuana, ale tvrdé drogy byly plošně tabu. Mohu jmenovat další zkušenosti a rozebírat i jiné rizikové faktory, včetně všudypřítomného alkoholu, tedy jevů, kterých jsem si dříve nebyla vědoma, ale tohle je minulost.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala proto, že mě zajímá, jak je to v současné době. Jakým způsobem se chování lidí v punkové subkultuře změnilo, zda se objevují nové názory či se popírají ty staré, jestli si mladí lidé vůbec uvědomují, že stačí „šlápnutí vedle“, experiment a člověk si může zkazit život. Zaměřím se také na jejich vztah ke škole, volnočasové zájmy, budoucnost, fungování ve společnosti, vědomí rizikovosti návykových látek, zda berou alkohol jako drogu. Cílem práce bude všechny tyto faktory zmapovat a analyzovat.

1 Vývojové aspekty v období adolescentním

V období dospívání probíhají velké změny u každého jedince, a to jak tělesné, duševní, tak i sociální. Dostupné zdroje uvádí, že dospívání je obdobím života člověka, které trvá zhruba od 10 do 22 let věku, byť se přesně na tomto rozmezí neshodují. Langmajer a Krejčířová (2006) rozdělují období dospívání na „**období pubescence**“ a „**období adolescence**“. (Langmajer & Krejčířová, 2006, s. 143; Vágnerová, 2012)

1.1 Vymezení základních pojmů kapitoly

Jak již bylo zmíněno výše, Langmajer a Krejčířová (2006) rozdělují období dospívání na **pubescenci** a **adolescenci**, avšak například Vágnerová (2012) označuje období pubescence jako **ranou adolescenci**, na kterou navazuje **pozdní adolescence**. Nejen, že se tito autoři neshodují na základní terminologii, ale uvádí i mírně rozdílné věkové rozmezí trvání těchto vývojových období.

Období pubescence - tedy zhruba věk od 11 do 15 let - dělí Langmajer a Krejčířová ještě do fáze prepuberty a vlastní puberty. O prepubertě tvrdí, že začíná „objevováním se prvních sekundárních pohlavních znaků a končí nástupem menarche u dívek a věkově později pak noční polucí u chlapců“. Pro milník ukončení vlastní puberty považují „dosažení reprodukčních schopností jedince“, což vyhraňují věkem 13 až 15 let. (Langmajer & Krejčířová, 2006, s. 143)

Vágnerová (2012) při popisu rané adolescence uvádí stejné věkové rozmezí a taktéž se zaměřuje na změny tělesných aspektů, ale záhy zdůrazňuje výkyvy v psychosociálním vnímání jedince, kdy popisuje hormonální změny emočního prožívání a celkový zvrát ve způsobu myšlení. Ve své publikaci (2012, s. 369) říká, že „pubescent se začíná osamostatňovat z vázanosti na rodiče, značný význam pro něj mají vrstevníci, s nimiž se ztotožňuje“, je tedy pro ně důležité mít přátele a objevují se první pokusy navázat partnerské vztahy. Starší pubescenti se také snaží o změnu v péči o sebe samu, úpravy zevnějšku, která má zaručovat odlišení se od dětí, ale i dospělých. V tomto období se

vyhraňují hodnoty a zájmy jedinců, s čímž souvisí specifické životní styly, pro jejichž rozvoj je nutná větší svoboda v rozhodování. (Vágnerová, 2012, s. 369, 370)

Období adolescence/pozdní adolescence je ohraničeno věkem od 15 let, kdy je nejvýraznějším mezníkem ukončení povinné školní docházky a přechod ke středoškolskému vzdělávání, až po věkovou hranici 20 (22) let. (Vágnerová, 2012; Langmajer, Krejčířová, 2006)

Termín adolescence je stěžejní pro teoretické vymezení a pochopení tématu práce, proto bude podrobněji rozpracováno v další kapitole.

V souvislosti s dospíváním je nutné zmínit také pojem *sekundární akcelerace*, která hraje roli v porovnávání dospívání jedinců dnes a v minulosti, termín totiž označuje „celkové urychlování růstu a vývoje v průběhu staletí“, to znamená stále se posouvající hranici k nižšímu věku v objevování se prvních sekundárních pohlavních znaků a dalších faktorů dospívání. (Langmajer, Krejčířová, 2006, s. 144, 145)

1.2 Charakteristika období dospívání - adolescence

E. H. Erikson (1902 – 1994) vytvořil a popsal 8 vývojových stádií, které jsou charakterizovány určitým typem konfliktu a krize. Páté období puberty a adolescence je pro jedince obdobím velice bouřlivým, dochází ke sjednocení představ o sobě samém, stanovení cílů a plánů o vlastní budoucnosti. Objevují se i velmi silné krize identity. (in Kohoutek, 2010, online)

V období adolescence, kdy ještě doznívá ještě puberta, se dotváří změny tělesné konstrukce u chlapců i dívek, dochází k dozrávání pohlavních orgánů, pomalu se začínají stabilizovat emoce a jedinec touží po vrstevnických či prvních partnerských vztazích.

Změny v tělesné rovině

Jde o výrazný signál období dospívání projevující se evidentními a znatelnými důsledky, mezi něž se řadí růst postavy, přeměna proporcionality člověka, již zmíněné sekundární pohlaví znaky, funkčnost pohlavních orgánů a s tím spojené první sexuální experimenty. Dívky převážně dospívají dříve než chlapci, obě pohlaví pak doprovází odlišné fyzické změny. U chlapců je sociálně nejvýraznějším signálem růst a rozvoj svalů, u dívek pak růst prsů, rozšíření boků a celková změna postavy. V druhé etapě adolescence spokojenost jedinců s vlastním tělesným vzhledem stoupá, objevují se až narcistické sklony. Fyzický vzhled, pokud odpovídá vlastním i společenským ideálům, může být významnou součástí identity, podporuje sebevědomí člověka. (Vágnerová, 2012, s. 373 - 376)

Změny v psychické a emoční rovině

V průběhu adolescence dochází k dozrávání mozku, dospívající jedinci posilují vlastní vývoj prostřednictvím svobodnějších voleb činností, čímž podporují určité neuronální spoje a tak dochází k jejich zefektivnění. To má pak za důsledek kvalitnější a rychlejší zpracování informací. (Kuhn, 2009 in Vágnerová, 2012)

Ke zvyšování tendence potřeby zažít vzrušení a riskantní chování adolescentů dochází díky zvýšení hladiny dopaminu v limbickém systému a prefrontální kůře. Tento jev však nepřináší jen negativní důsledky, umožňuje také akceptování různých výzev, nových zkušeností, snaha o vytvoření nových návyků. (Vágnerová, 2012; Santrock, 2012 in Vágnerová, 2012)

V tomto období dochází k dozrávání jednak prefrontální mozkové kůry, která působí na chování a uvažování dospívajících jedinců, ovlivňuje impulzivitu a řídí rozhodování, ale i limbického systému, jež je centrem emočního prožívání. Zvyšuje se intenzita emočních prožitků, limbický systém totiž dozrává dříve, což způsobuje problémy v regulaci nastupujících emocí a jedinec se pak může projevovat zkratovitým a rizikovým jednáním, kdy ztrácí schopnost logického uvažování. (kolektiv autorů in Vágnerová, 2012, s. 373)

Výkyvy nejsou zaznamenávány pouze v emocích, ale také v intenzitě afektivního jednání dospívajícího, kdy se střídá nadšení s nechutí k činností až apatie. Objevuje se také nechuť projevovat své city navenek, omezuje se otevřené sdílení pocitů – zejména pak těch negativních, které bývají mnohem hlubší. Dospívající často nemají sami jasno ve svých pocitech a je prokázáno, že lidé obecně se mohou mnohdy projevovat úplně jinak, než se cítí, co prožívají. V tomto období funguje tzv. „mechanismus kyvadla – dospívající jedinec, který dosáhl zralejší úrovně, se občas vrací k dětskému chování nebo infantilnímu řešení situace“. Mezi další obranné mechanismy patří regrese či únik do fantazie. (Vágnerová, 2012, s. 390 – 393, přímá citace ze s. 392)

Ke konci adolescence se emoční výkyvy ustálí a dochází ke stabilizaci těchto projevů, snižuje se labilita, nálada bývá trvalejší a to díky hormonálnímu vyrovnání a přizpůsobení organismu na pohlavní zralost. Macek (1999) označuje tuto fázi jako „období vystřízlivění“, jde o uplatňování dřívějších zkušeností a nových stereotypů, nastupuje reálné vnímání typické pro mladou dospělost. (Macek, 1999 in Vágnerová, 2012)

Socializace, vztah k rodině, škole a vrstevnickým skupinám

V období rané adolescence dochází k podstatným změnám sociálního postavení jedince. Dochází k ukončení povinné školní docházky, nástupu ke střednímu vzdělávání a s tím spojenou volbou profesního zaměření, popřípadě přímo nástup do zaměstnání. Mění se tak většinou status žáka na status studenta, v 15 letech dochází k získání občanského průkazu. Mladší adolescence je typická výraznými neshodami s autoritami, jako jsou učitelé či rodiče, dochází ke kritice až netoleranci názorů a jejich postavení, jedinci rádi diskutují s autoritami, někteří je však i absolutně ignorují, čímž nevědomky komplikují svůj vlastní vývoj. Přemýšlení o názorech druhých a pak především autorit, je u dospívajících jedinců žádoucí. Názor autority už nevnímají jako jediný a absolutní, ale snaží se vytvořit svůj vlastní názor, což je důležité pro autoidentifikaci jedince. Obecný postoj ke společenským hodnotám spíše má spíše odmítavý ráz, morální hodnoty takto zpochybňovány nejsou. (Vágnerová, 2012)

Marie Vágnerová (2012) ve své publikaci na straně 396 uvádí nejdůležitější sociální skupiny rozhodující o osobnostním vývoji dospívajících a těmi jsou:

- rodina,
- škola,
- volnočasové instituce,
- vrstevnická skupina.

Rodina je stále podstatným sociálním faktorem a jistotou, i když se adolescenti od ní snaží odpoutat a vyžadují více svobody, zatím co vrstevnická skupina je stále důležitější, dochází k identifikaci jedince s ostatními, vznikají první opravdová přátelství a lásky, byť každé takové společenství má svého „vůdce“. (Vágnerová, 2012)

I přes nezastupitelnou roli vrstevníků, je však stále nejvýraznějším zdrojem sociální opory matka (případně otec). Konflikty, které v rodinách jsou, vznikají kvůli různým pravidlům, zákazům či omezením, jejichž dodržování rodiče vyžadují, ale dospívající je považují za příliš omezující. Dochází ke změnám vnějších projevů chování jedince ve společnosti či sociální skupině, nic méně základní morální hodnoty či postoje zůstávají přejaté z rodiny. (Langmajer & Krejčířová, 2006)

Význam vrstevnických skupin v období adolescence spočívá v umožnění vytváření vlastní a skupinové identity, vztahy s vrstevníky mohou plnit určité psychické potřeby:

- potřeba smysluplného učení (vrstevníci jako neformální autority, zkušenosti z kontaktu),
- referenční význam (sebereflexe a reflexe s ostatními),
- potřeba jistoty a bezpečí (zakotvení ve skupině),
- potřeba být akceptován (oblíbenost, vliv a moc),
- potřeba určit si vlastní pravidla. (Vágnerová, 2012, s. 423 – 426)

„Podmínkou přátelství je shoda v mnoha oblastech.“ (Vágnerová, 2012, s. 432)

Období pozdní adolescence Vágnerová (2012) označuje jako fázi přechodu do dospělosti, jelikož je jedinec stále více vnímán jako dospělý a zodpovědný. Po dosažení plnoletosti dochází ke způsobilosti k právním úkonům, je oprávněn podepisovat různé smlouvy apod. Na počátku tohoto období je důležitým mezníkem změna vzdělávací instituce, na konci pak nástup do zaměstnání či na vysokou školu. Potřeba separace ze závislosti od rodiny bývá v tomto období ukončena, dochází

ke smíření rodičů a jejich potomků, vzájemné akceptace, vztahy se pomalu stabilizují a dochází k transformaci hodnot uznávaných rodiči. (Vágnerová, 2012, s. 397 – 410)

Vývoj osobnosti a sebepojetí

Během dospívání dochází k rozvoji a dotváření vlastní identity člověka. Toto období charakterizují otázky: „Kdo jsem?“, „Kým jsem?“, „Kam patřím nebo kam směřuji?“ apod. Jedinec pak hledá odpovědi pomocí různých prostředků jako například sociálních interakcí, porovnávání se s dalšími lidmi, identifikace se vzory nebo využívá různé alternativy či experimenty v oblasti sebepojetí. Základem je poznat své možnosti i hranice, svou nedokonalou jedinečnost. Součástí je také jasná sexuální identita. Možnosti získání vlastní identity závisí na úrovni kognitivních funkcí, socializace a zralosti emocionálního prožívání. Potřeba sebepoznání se stále zvyšuje. Sebekritičnost je velmi podstatná pro poznání vlastního charakteru či místa ve společnosti, ale přitom způsobuje nemalé osobní problémy a může dojít k tzv. „adolescentní krizi“, která pramení z nejistoty o svých vlastních kvalitách či hodnotách, jelikož výsledky sebepoznání nebývají vždy uspokojivé. (Vágnerová, 2012; Langmajer & Krejčířová, 2006).

Dle Langmajera a Krejčířové (2006) „úspěšná individuace znamená dosažení:

- psychické diferenciaci (vnímání sebe sama jako psychicky odlišného jedince od rodičů i vrstevníků, přejímat za sebe zodpovědnost),
- psychické nezávislosti (schopnosti jednat jako nezávislý jedinec na druhých bez nepřiměřených pocitů viny či úzkostí“). (Langmajer & Krejčířová, 2006, s. 161)

Skupinová identita

Vztahy s lidmi nebo skupinami, kde je jedinec akceptován a cítí se v nich dobře, jsou důležitým faktorem pro vymezení osobní identity a sebepojetí. „Lze říci, že člověk je definován lidmi, k nimž je vázán (ale i tím, co dokáže), a to platí i pro dospívající.“ (Vágnerová, 2006, s. 458)

Skupinová identita je vnímána jako opora při nejistotách vlastní identity dospívajícího, čím je identifikace se skupinou výraznější, tím více se snaží o propagaci a viditelné vyjádření skupinové příslušnosti. Jde o zviditelnění vnějších znaků skupiny. Pokud se jedinec cítí ve skupině jistě a má v ní oporu, individuální zodpovědnost se snižuje a přechází ve skupinovou. To však může působit i velmi patologicky, jelikož se může objevovat agresivní až asociální chování jedince. Postupem času by mělo docházet k postupné separaci od skupiny a přejímání vlastní zodpovědnosti a dozrání sebeidentity. (Vágnerová, 2006, s. 458; Coté, 2009; MCLean et al., 2010 in Vágnerová, 2006)

2 Rizikové chování mládeže ve školním prostředí

Rizika, která s sebou nese období rané adolescence, nejčastěji pramení z vrstevnických skupin a vztahů, zvláště pak těch s patologickým rázem. U skupiny může docházet k porušování právních či sociálních norem a objevovat se sociálně patologické jevy jako záškoláctví, užívání návykových látek – konzumace alkoholu, kouření, experimenty s nelegálními drogami, u jedince pak dochází k problémům spojenými s rodinou či vlastní identitou. V adolescentním období, tedy po 15. roce, se mění charakter vztahů na hlubší a erotické, dochází postupně k ujasnění hodnot, postojů a cílů tak, aby adolescent uměl zacházet v dospělosti s atributem svobody a odpovědnosti. Pokud však nedojde k úspěšnému rozvoji vlastní identity, může dojít k „adolescentnímu moratoriu“, kdy dochází k experimentům s různými sociálními rolami, popřípadě patologické difúzní identitě, při které jedinec není schopen směřovat k žádnému cíli. (Čech & Zvoníčková, 2017, s. 27)

1.2 Základní terminologie kapitoly

Rizikové chování

Spočívá v negativních projevech nejen adolescenta. Jde o ohrožení vývoje dospívajícího a narušení začlenění do společnosti, prostřednictvím páchaní trestné činnosti, sociálně nevhodnými až závadnými morálními hodnotami či postoji atd. „S pojmem rizikové chování mládeže bývá často spojován či zaměňován pojem delikventního chování mládeže a dalších souvisejících pojmů, jako je problémové, delikventní, kriminální, asociální, antisociální a další chování.“ (Čech & Zvoníčková, 2017, s. 33)

Širůčková in Miovský, Bártík, ed. (2010, s. 30) říká, že rizikové chování odkazuje na komplexní kategorii chování, kterou se zabývají obory z oblasti medicíny a obory sociální.

Patří sem:

- „interpersonální agresivní chování (násilné chování, šikana, týrání, rasová nesnášenlivost, extrémismus),
- delikventní chování ve vztahu k hmotnému majetku (vandalismus, krádeže),
- rizikové zdravotní návyky (užívání návykových látek, nezdravé stravovací návyky, nedostatečná či nadměrná pohybová aktivita),
- sexuální chování (předčasné zahájení pohlavního života, promiskuita, nechráněný pohlavní styk, pohlavní styk s rizikovými partnery, předčasné mateřství či rodičovství),
- rizikové chování ve vztahu ke společenským institucím (problémové chování ve škole – záškoláctví, neplnění školních povinností, nedokončení studia na střední škole),
- prepatologické hráčství
- rizikové sportovní aktivity (provozování adrenalinových a extrémních sportů).“

Čech a Zvoníčková (2017, s. 35) shrnuli jednotlivé typy rizikového chování - záškoláctví, šikana a extrémní projevy agrese, extrémně rizikové sporty, rasismus a xenofobie, negativní, závislostní chování (adiktologie) a rozšířili jej o rizikové chování v dopravě a negativní působení sekt. Do širšího pojetí ještě přidávají poruchy spojenými se syndromem CAN a poruchy příjmu potravy.

Sociálně patologické jevy

Jde o pojem, který označuje fatální jevy, kdy jedinec svých chováním ohrožuje společnost či druhého jedince a bývá legislativně postižitelné. Jde o jevy za hranicí společenské přijatelnosti. Patří sem například alkoholismus, krádeže, závislosti, vraždy. (Mousová & Duplinský, online)

Mládež

Pojem mládež označuje sociální skupinu ohraničenou věkem členů (15 – 26/30 let), která má svůj specifický sociální status a roli ve společnosti. Disponuje společnými znaky, které jí odlišují od ostatních věkových sociálních skupin a to ve formě ideově politické, sociálně ekonomické či biologicko psychologické. Dle vědního oboru sociologie mládeže jde o sociální jev charakterizovaný určitým náhledem na svět, postoji, či stylem žití mladých lidí. Kategorizace mládeže je spojována právě s obdobím pubescence a adolescence. (Smolík, 2017; Nešpor, 2017, online)

Školní prostředí

U školního prostředí je nutné brát v úvahu jeho čtyři dimenze a to ekologickou, společenskou, sociální a kulturní. Ekologická zahrnuje materiální vybavení a estetický dojem školy. Společenskou dimenzi ve škole tvoří sociální skupiny i jednotlivci (učitelé, žáci, nepedagogičtí pracovníci, rodiče). Sociální dimenzi pak představuje komunikaci a spolupráci mezi skupinami a jednotlivci. Kulturu charakterizuje dodržování tradic školy, hodnotových postojů a další. Školní prostředí či školní klima může být hodnoceno odlišně různými uživateli školy, jde o subjektivní pocity hodnotitele, ve kterých hraje roli mnoho faktorů. Každá škola má své vlastní specifické prostředí, které vytváří zmíněné dimenze. (Grecmanová, 2004, online)

2.2 Práva a povinnosti žáků, studentů a zákonných zástupců

Právům a povinnostem žáků, studentů a zákonných zástupců se věnuje paragraf 21 Školského zákona v platném znění (561/2004 Sb). Vymezuje tak určitá základní pravidla při poskytování a přijímání služeb v oblasti vzdělávání a školství obecně. Tento výčet však není kompletní, jelikož mnoho z nich vyplývá z konkrétních stanov školského zákona ke konkrétním případům či oblastem vzdělávání nebo školských služeb. (Ciklová, 2016)

Práva žáků, studentů a zákonných zástupců nezletilých žáků dle § 21 z. 561/2004 Sb. neboli školského zákona (MŠMT, online)

„Žáci a studenti mají právo:

- na vzdělání a školské služby podle tohoto zákona,
- znát výsledky svého vzdělávání a jeho průběh,
- stát se členy školské rady a sami do ní volit, pokud dovršili 18 let,
- tvořit v rámci školy orgány s vlastní správou pod vedením žáků a studentů (...),
- na názor a jeho prezentaci ve všech rozhodnutích, které mají souvislost s důležitými změnami a událostmi v oblasti vzdělání na dané škole a to vzhledem k věku a stupni vývoje,
- na informace a poradenskou pomoc školy nebo školského zařízení v záležitostech týkajících se vzdělání podle tohoto zákona,
- veškerá práva zmíněná výše platí také pro zákonné zástupce nezletilých žáků/studentů, avšak je z nich vyjmuto právo na vzdělání a zakládání samosprávných orgánů.“

Povinnosti rodičů – zákonných zástupců dle rodinného práva zakotveného v občanském zákoníku

Vymezení rodinných vztahů a rodičovskou odpovědnost, včetně práv rodičů, lze podrobněji dohledat v občanském zákoníku (z. 89/2012 Sb.), konkrétně v druhé části, která obsahuje rodinné právo.

§ 857 pak říká že „dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměřňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. **Dítě je povinno se těmto opatřením podřídit.**“ (Ciklová, 2016, s. 51; Občanský zákoník, online)

§ 858 pak specifikuje rodičovskou odpovědnost, která vymezuje povinnosti a práva rodičů, která „spočívají v péči o dítě zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový a rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku

s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; **vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti.** Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.“ (Ciklová, 2016, s. 51; Občanský zákoník, online)

Rodiče/zákonní zástupci nesou tedy veškerou právní odpovědnost za svého potomka, zajišťují jeho řádný vývoj jak ve fyzické, psychické, tak sociální/společenské rovině, dokud nedosáhne plnoletosti, nebo jej této odpovědnosti nezřekne soudní rozhodnutí.

Povinnosti žáků, studentů a zákonných zástupců dle školského zákona 561/2004 Sb.

Povinnosti žáků a studentů jsou vymezeny v paragrafu 22 školského zákona, nejde o celkový výčet, dalším povinností se věnuje například § 31, který určuje sankce za neplnění povinností jak žáků a studentů, tak zákonných zástupců. Sankce za neplnění rodičovských povinností také upravuje trestní zákoník (40/2009 Sb.) v § 201. (Ciklová, 2016)

„Žáci a studenti jsou povinni:

- **řádně docházet do školy** nebo školského zařízení a řádně se vzdělávat (v souladu se školním řádem),
- **dodržovat školní a vnitřní řád** a předpisy a pokyny školy a školského zařízení k ochraně zdraví a bezpečnosti, **s nimiž byli seznámeni (prokazatelným způsobem),**
- plnit pokyny pedagogických pracovníků škol a školských zařízení vydané v souladu s právními předpisy a školním nebo vnitřním řádem.“ (Ciklová, 2016, s. 51; MŠMT, online)

„Zletilí žáci a studenti jsou dále povinni:

- sdělovat škole a školskému zařízení veškeré změny týkající se zdravotní způsobilosti či zdravotních obtíží a dalších závažných skutečností, které mohou negativně působit na průběh vzdělávání,

- **dokládat důvody své absence během výuky** v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem (...)“ (Ciklová, 2016, s. 52-53; MŠMT, online)

„Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou povinni:

- zajistit, aby dítě/žák **docházel řádně do školy** nebo školského zařízení,
- na žádost ředitele školy nebo školského zařízení se osobně dostavit k řešení důležitých otázek týkajících se vzdělávání dítěte nebo žáka,
- sdělovat škole a školskému zařízení veškeré změny zdravotní způsobilosti, objevení zdravotních obtíží dítěte nebo žáka nebo jiných závažných skutečností, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání,
- **dokládat důvody nepřítomnosti dítěte a žáka ve vyučování** v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem,
- informovat školu a školské zařízení o věcech, které **jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost dítěte** a žáka a o změnách v těchto skutečnostech.“ (Ciklová, 2016, s. 54-55; MŠMT, online)

U zletilých žáků/studentů, stejně jako u nezletilých, je třeba dokládat omluvenky za absence během vyučování. V situacích, které jsou problematické v oblasti vzdělávání či výchovy nezletilého dítěte, je zákonný zástupce povinen spolupracovat s vedením školy či třídním učitelem a problém řešit. Pokud zákonný zástupce neplní tuto povinnost a o dítě se nezajímá, může se škola obrátit na orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), jde o situace například při zanedbávání povinné školní docházky, užívání návykových látek dítětem, atd.). Pokud dojde k závažnému porušení práv a povinností jako například při ohrožování mravní výchovy, týrání či zanedbávání péče o dítě, kdy je ohroženo zdraví dítěte, je škola povinna tuto skutečnost neprodleně ohlásit na Policii České republiky. (Ciklová, 2016)

2.3 Subkultury mládeže

Pojem subkultura představuje menší, vyhraněné skupiny jedné většinové kultury, tedy národa, s vlastními kulturními prvky odlišující se od normy společnosti. Subkultury jsou často většinovou společností nepochopeny svou jinakostí a specifičností, vyvolávají pocity nebezpečí, strachu, ohrožení či deviace, paradoxem pak je, že mnoho subkultur je tolerováno. Některé subkultury jsou tolerovány a dokonce pozitivně přijímány některými svými radikálními postoji, které mnohdy sdílí i široká veřejnost. Jde například o vnímání a postoje k ochraně přírody, potlačování ideologie nacismu a další. Subkultura je součástí kultury, ale rozdílnosti ve sdílení kulturních prvků, názorů, postojů mohou být minimální, ale také může jít o naprostou opozici subkultury a většinové kultury. Míra rozdílnosti je pak stanovena různými faktory jako věk, původ, náboženské vyznání, etnikum, sociální status a pozice, zájmy, atd. Pokud je subkultura opozicí proti většinové kultuře, dochází pak ke střetům, konfliktům těchto dvou veličin (střety s policií) nebo i mezi jednotlivými rozdílnými subkulturami. (Smolík, 2017; Kolářová, 2011)

Definice pojmu subkultura je v dostupných zdrojích velké množství, avšak ne všechny jsou srozumitelné pro širší veřejnost. Duffková, Urban & Dubský (2008) říkají, že „termín subkultura se v sociologickém pojetí vztahuje na specifickou skupinu, která je tvůrkyní a nositelem zvláštních, odlišných norem, hodnot, vzorců chování a životního stylu, i když se podílí na fungování širšího společenství.“ (Duffková, Urban & Dubský, 2008 in Smolík, 2017, s. 30-31)

Cloward a Ohlin (podle Kol. 1994) „dělí subkultury na:

- kriminální (pouliční kriminalita),
- konfliktní (násilnická aktivita, agresivita),
- únikové (zejména narkomanie, alkoholismus).“ (Petrušek, M a kol., 1994 in Smolík, 2017, s. 31)

Podle sociologie „neexistuje jednotná kultura mládeže“. „Subkultura mládeže je typ subkultury vázaný na specifické způsoby chování mládeže, na její sklon k určitým

hodnotovým preferencím, akceptování či zavrhování určitých norem, životní styl odrážející podmínky života.“ (Smolík, 2017, s. 32)

Styl subkultury

Symbol, znak nebo styl subkultury je faktorem, který jí odlišuje od většinové kultury. Jedná se o „image (vzhled, oblečení, účes, tetování), vystupování (výraz tváře, postoj těla), argot (specifická slovní zásoba a způsob jejího vyjadřování)“, tyto aspekty pak jedince vytahuje z normalizace, stáda společnosti. (srovnání autorů in Smolík, 2017)

Subkulturní scéna

Scéna je jedním z pojmů spojených se subkulturou. Odráží „moderní městskou formu společenského styku, ve které mají účastníci stejný zájem na trávení volného času nebo zaměřují stejný životní styl, ale nemusí se vzájemně znát“, často se pojí s vyznávaným hudebním stylem subkultury (Smolík, 2017, s. 34). Kolářová (2013, s. 232) definuje scénu jako „soboru tvůrců, hudebníků a fanoušků, kteří kolektivně sdílejí svůj hudební vkus a odlišují se typem oblečení, užívaných drog, stylu či politiky od ostatních. V této definici se odráží výjev právě punkové scény.

Rizikovost subkultur mládeže

Rizikovost subkultur se dělí na dvě základní roviny, a to na samotný fakt, že jedinec je členem subkultury, což ho může, ale NEMUSÍ, negativně ovlivňovat, a pak jako působení subkultur jako celku na společnost deviantním chováním – vandalismus. (Smolík, 2017)

Tab. 1 Vybrané subkultury mládeže v České republice a s nimi spojené sociálně patologické jevy.

Subkultura mládeže	Rozšířenost	Projevy násilí	Politická ortodoxie	Užívání drog	Vandalismus
<i>Neonacističtí skinheads</i>	velká	velké	velká	malé	střední
<i>SHARP skinheads</i> (Skinheadi proti rasizmu)	střední	velké	malá	malé	malý
<i>RASH skinheads</i> (anarchističtí a komunističtí sk.)	malá	velké	velká	střední	malý
<i>Punk</i>	velká	střední	střední	střední	střední
<i>Hardcore</i>	střední	střední	velká	střední	malý
<i>Graffiti</i>	velká	malé	malá	střední	velký
<i>Fotbaloví chuligáni</i>	malá	velké	střední	malé	střední
<i>Techno, taneční scéna</i>	velká	malé	malá	velké	střední

Smolík (2008) in Smolík, J. *Subkultury mládeže: sociologické, psychologické a pedagogické aspekty*. Brno: Mendelova univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-498-8

2.4 Primární prevence rizikového chování

Pod pojmem prevence si lze představit jako systém aktivit nebo opatření, jehož cílem je předcházet negativním jevům v chování a podporovat ty pozitivní. Jde o mezioborový fenomén. Ve školách a školských zařízeních je pak třeba dbát na výchovu ke zdravému životnímu stylu, sebevědomí a na rozvoj sociálních kompetencí jedinců, žáci se tak učí zvládat náročné životní situace a konflikty s prostředím. Primární prevence a její programy vychází z modelu „KAB = znalosti, postoje, dovednosti, který pracuje s předáváním informací, působí na postoje a změnu chování a schopnost“ je využít dětmi v běžném životě. (Čech & Zvoničková, 2017, s. 39; Ciklová, 2016)

Ve školním prostředí mohou a měly by probíhat různé formy primární prevence s jasným cílem. Dělí se na dvě základní odvětví – **nespecifickou prevenci**, která je zaměřená na volnočasové aktivity, kvalitní trávení volného času, sportovní a zájmové aktivity a **specifickou prevenci**, která cílí na určité skupiny a dělí se ještě do dalších podskupin.

- Všeobecná primární prevence se zaměřuje na všechny žáky ve školním prostředí, bez ohledu na znalost či neznalost situace ve skupině a případných projevů rizikového chování. Cílem je předcházet nebo omezovat výskytu patologických či rizikových projevů v chování.
- Selektivní prevence je zaměřená na určitý užší výběr žáků či studentů v nižším počtu, u nichž je předpokládána možnost výskytu rizikového chování, nebo jsou zde faktory umožňující jeho vznik.
- Indikovaná prevence pak zaměřuje jedince nebo malé skupiny dětí a mladistvých, kde se rizikové chování již projevuje. (Ciklová, 2016, s. 7-8)

Systém organizace prevence ve školství

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy má na starost koordinaci oblasti primární prevence rizikového chování dětí a mládeže, je nadřízeným orgánem dalším subjektům, kteří primární prevenci vykonávají, a zároveň s nimi spolupracuje. Vytváří

a nechává schvalovat vládní dokumenty, kterými se pak realizační subjekty řídí. (Ciklová, 2016)

Mezi tyto subjekty patří:

- „Krajský úřad – pod hlavičkou krajského úřadu fungují nejen krajské úřady, ale i Magistrát. Jeho úkolem je vytvářet prostředí a podmínky pro efektivní uskutečňování preventivních programů ve školách či školských zařízeních, vytváří také funkční systém do dlouhodobých záměrů a další).
- Krajský školský koordinátor prevence - koordinátor participuje na aktualizacích krajské koncepce preventivních programů nebo strategiích pro dané časovou linku či období.
- Metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně - zajišťuje v PPP specifickou prevenci rizikového chování, provádí potřebnou metodickou podporou metodiků ve školách, svolává pracovní schůze a přednášky v rámci primární prevence v kraji.
- Ředitel školy a školského zařízení - zajišťuje dostupné poskytování poradenských služeb, má za úkol kontrolovat realizaci Preventivního programu a Školního preventivního programu, dále má právo jmenovat školního metodika prevence, který pak zajišťuje primární prevenci na dané škole.
- Školní metodik prevence - zajišťuje metodické vedení pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů.
- Třídní učitel – kooperuje se školním metodikem prevence při podezření rizikového chování a účastní se na realizaci Preventivního program.“
(Ciklová, 2016, s. 9-16)

3 Punková subkultura

Slovo na úvod k poslední kapitole teoretické části – jak shrnuje punker „Špína“ svůj pohled na punk v krátké úvaze, se kterým se ostatní návštěvníci webového portálu punk.cz v mnohém shodují či ho doplňují. Neodborný text byl do úvodu k této kapitole vybrán záměrně z důvodu bezprostřednosti a neuniformovanosti tak, jak ho žádný dostupný pramen necharakterizoval.

„Co to ten punk je? Nebudu vám tady tvrdit, že punk je ta nejkrásnější věc na světě. Každý člověk ho může chápat odlišně, tak proto ty rozpory v názorech. Nechci tady názory sjednocovat, ani odnože punku, jen trochu přiblížím, co to je. Základní myšlenky punku se dají říct pár slovy: **provokace**, **individualita**, **nekonformita** (nepřizpůsobení se), **svoboda**. Už od dávných dob středověku se určití jedinci snažili vybočovat z řady tupejch stád lidí, kteří ztratili vlastní názor na cokoli. K takovým lidem se nechcem hlásit ani my, nesou v sobě hloupost, zkaženost, přetvářku a lži. Neřikám, že my punkové jsme dokonalí lidé, ale jen se chcem odlišovat stejně tak jako třeba básníci z Pařížské bohémy v 18. století. Jsme zhnuseni věčnou honbou za penězma, kdy lidé zapomínají na ostatní a začínou si hrabat pro sebe. Tenhle svět je opravdu odpornej, věčně se tu mezi sebou zabíjíme, věčně někdo krade, věčně někdo lže a cpe druhý sračkama. Už od pradávna ničíme naši matku Zemi, která se nyní začíná bránit přibývajícíma přírodníma katastrofama. Proto lidi provokujem svým vzhledem, je nám naprosto lhostejný, co si o nás kdo myslí, nenecháme si kecat do toho, jak žít. Proto ty postavený číra, probodaný kožený bundy s cvočkama, proto ty špinavý roztrhaný kalhoty, vysoký boty či provokující tričko. Lidi, který něco dělaj jen proto, že to právě letí a nemají vlastní názor se nám hnusí. Svým odporným vzhledem jim dáváme najevo, co nosí oni uvnitř sebe.“

BRZÁK "ŠPÍNA", Lukáš. Co to ten punk je?. In: PUNK.cz [online]. 28. 8. 2006 [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: <http://www.punk.cz/index.asp?menu=623&record=5632>

Co to tedy ten punk je? Z článku vyplývá, že hlavními hesly této subkultury mezi samotnými punkery je provokace, individualita, nekonformita, svoboda a nepřizpůsobení se davu. Jde o kritiku společnosti, rebelantství.

1.3 Vymezení pojmu punk

Samotný pojem „punk“ má v slangovém překladu mnoho významů, označuje nepotřebný materiál, veteš, výtržníka, troud, či něco nepotřebného, nezdravého, shnilého. Dle dobových novinářů byla punkem označována „hudba, v níž byla obsažena nihilistická nespokojenost s osudem“. Punk je (nejen) ve svých začátcích spojován se

subkulturou skinheads, vychází totiž ze stejných kořenů – hudebního stylu reggae a nespokojenosti dělnické a studentské mládeže se svým osudem a statusem ve společnosti. Obě subkultury se snažily svým způsobem o „autenticitu, přirozenost v cítění a projevu“, šlo o alternativu k většinové kultuře společnosti. Punk je považován za „širší společenský jev“, který se odráží v kulturní, sociální i ekonomické rovině. (Smolík, 2017, s. 165; Kolářová, 2011, s. 47)

2.3 Vývoj punku v kostce

Za kolébku punku jako hudebního stylu se považuje Velká Británie, první zmínky se objevily již v Americe na počátku 70. let. Z neznámějších „prapředků“ je třeba jmenovat Iggyho Popa považovaného za kmotra punku. Ramones, první punková kapela, také pochází z USA. Americkou základnou, odkud se punková vlna šířila do Británie a dále do světa, byl klub CBGB. Až v Británii získal punk nekompromisní politický náboj, který v písni Anarchy in the U. K. propagovala kultovní kapela Sex Pistols, jejíž členové s oblibou zesměšňovali a hanili britskou královnu. Dalšími kapelami této vlny jsou například The Clash, The Dead Kennedys či The Adicts. (Smolík, 2017; Kolářová, 2011)

Vývoj punku lze rozdělit do tří období:

- „protopunkové období (polovina 60. let – 1967/1977, USA, Velká Británie: Iggy Pop, New York Dolls, Andy Warhol),
- klasické punkové období (1977-1984/1985 , politizace textů, jednoduchá agresivnější hudba, anarchisticko levicové postoje: Ramones, Sex Pistols)
- postpunkové období (1985 – současnost, typická roztříštěnost punku, forma protestu, promyšlenější texty, vznik hardcoru a komercializace punku: Green Day, Sum 41, Offspring, z českých kapel pak Plexis, S. P. S.)“. (Smolík, 2017, s. 165, 166-172)

Dle Pixové (2011, s. 81-82) se postpunkové období dělí na dva směry a to „punk hudební“, který je komerční, apolitický až >lidový< a „punk názorový“, který je více kritický, více agresivní, jeho vyhraněnost způsobuje, že je mimo komerční scénu. (Pixová, 2011 in Smolík, 2017, s. 182)

3.3 Charakteristika a ideologie subkultury

Móda

Zarytí punkeři se snaží co nejvíce odlišit od běžného člena společnosti, využívají k tomu především oblečení, účes a doplňky. U chlapců jsou oblíbené kostkované nebo roztrhané kalhoty, u dívek pak kostkované sukně a síťované nebo roztrhané punčochy. Na mikinách či tričkách bývají provokativní nápisy či loga a názvy oblíbených kapel. Bundy pak tvoří z velké části „zlidovělé“ křiváky a jiné kožené či koženkové bundy, prolínáním skinheads subkultury si získaly na oblibě i tzv. harringtony. Velmi specifickými jsou pak účesy – číra, bodliny, z části vyholené hlavy, barevné vlasy. Důležitou součástí image jsou doplňky: okované náramky, různě silné řetězy, nášivky, placky, odznáčky, cvočky, spínací špendlíky a další. Typickými botami punkerů jsou „těžké boty“ s ocelovou špičkou zn. Steel nebo Sharp nebo tenisky (typem neznačkové Converse). Finální image jedinců se může lišit, snaha o kreativitu jde s osobním stylem ruku v ruce. (Formánek, Csölleová, 2018; Smolík, 2017; Kolářová, 2013)

Ideologie punkové subkultury

Každý člověk je jedinečná osobnost, a to platí i ve vztahu k subkulturám a s nimi spojenými názory a postoji. Ideologie punku popsaná níže, je obecná, univerzální, avšak nelze jej „našroubovat“ na všechny sympatizanty stejně. Jedni vyznávají anarchii, jiní ji odsuzují, jedni jsou zarytými vegany/vegetariány, jiní se jim posmívají, jedni užívají návykové látky, jiní je rázně odmítají, jedni se účastní rvaček, jiní vše řeší dialogem.

Obecně tedy lze říci, že ideologie punku se opírá o neuznávání autorit, pohrdání politikou, rebelantství, protest a snahu o odlišení se „od stáda“. Jde o vyjádření nespokojenosti se sebou samým a svým místem ve „zkažené“ společnosti, jedná se o zdůraznění potřeby svobody. Roztrhané oblečení a nedbalý vzhled je formou vzdoru a odsouzení hamižnosti a peněz, které jsou stavěny v konzumní společnosti nad člověka. V širším měřítku jsou punkeři zarytí antifašisté a antirasisté, jejichž „protipólem“ jsou ideály neonacistů a jiných odnoží ultrapravicového extrémismu, mezi nimiž pak dochází k nejrůznějším střetům. Punkeři jsou označováni jako ultralevice, byť mnozí z nich právě s politikou anarchie či komunismu již nesouhlasí. Anarchistické tendence se v punkové

subkultuře nejvýrazněji projevovaly právě ve Velké Británii v době ekonomické krize a poté i u nás, za doby socialismu. Heslem punkerů, které bylo přejato z písně legendárních Sex Pistols, je „No Future“, v překladu „Žádná budoucnost“. Novodobějším heslem je pak „Punk's not dead!“ – „Punk není mrtvý!“, které se často objevuje v písních punkových kapel zahraničních i českých. Různí se také postoje k návykovým látkám, zatímco tvrdé drogy jsou odsuzované, vztah k měkkým drogám, převážně k marihuaně či alkoholu je velmi benevolentní, ba až oslavný. Stejně tak je to ve vztahu k násilí – stoupenci ANTIFY – Antifašistické akce, která sdružuje radikální antifašisty, otevřeně podporuje „boj všemi prostředky proti fašismu“, se velmi často k násilí uchyluje, naopak jiné organizace a hudební kapely se proti násilí vyhrazují (např. punková kapela Houba ve své písni Hledáte dokonalost). (Formánek & Csölleová, 2018; Smolík, 2017; Kolářová, 2013, 2011)

Závěrem ke kapitole o punkové subkultuře lze vytyčit společné body vyznavačů – stejný typ hudby, podobná image, snaha odlišit se, osvobodit se, mít svůj názor, podobné trávení volného času, kladný vztah k alkoholu, pohrdání zkaženou společností, odsuzování rasismu a nacismu.

4 Výzkumná část

1.4 Metodologie výzkumu, cíle a výzkumné otázky práce

Metodologie výzkumu

K získání potřebných dat a dosažení cíle práce bylo využito metod na bázi kvalitativní metodologie výzkumu, s ohledem pak na výzkumný vzorek byl zvolen konkrétně výzkum etnografický. Prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů bylo zpracováno pět případových studií respondentů z punkové subkultury žijící aktuálně v Plzni, avšak pocházejících z Prahy, Domažlic či Kladna. Při tvorbě otázek do rozhovorů se odrazilo zúčastněné pozorování, které probíhá dlouhodobě v prostředí a ve společenství, kde se pohybují oslovení respondenti, konkrétně v klubech, na koncertech, ale i v restauracích. S ohledem na osobní zkušenosti s touto subkulturou hrozilo subjektivní zkreslení interpretace výsledků výzkumu. Objektivita interpretace výsledků byla zajištěna důkladným metodologickým zpracováním záznamů rozhovoru a kategorizací jednotlivých výpovědí. Respondenty jsem získala na základě doporučení a poskytnutí kontaktu společných známých z punkové subkultury, jde tedy o princip sněhové koule v záměrném výběru.

Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zmapovat, jak vnímají studenti středních škol punkovou subkulturu, když se považují za její součást, jaké postoje a názory v tomto směru vyjadřují a jaké aspekty rizikovosti chování si v tomto kontextu uvědomují.

Výzkumné otázky práce

1. Jaké jsou motivy, které mladé lidi vedou k angažování se v punkové subkultuře?
2. Jaká negativa a jaká pozitiva z pohledu členů hnutí skrývá?

3. Jaké životní postoje vyjadřují participanti výzkumu, kteří jsou součástí punkové subkultury?

Otázky polostrukturovaného rozhovoru

1. Jaký je Tvůj vztah ke škole? Baví Tě to tam, chodíš tam rád/a?

2. Jak trávíš svůj volný čas?

3. Jaké jsou Tvoje plány v blízké budoucnosti?

4. Můžeš sám sebe označit za punkera/punkerku? Proč?

Zkus, prosím, charakterizovat, co pro Tebe znamená punková subkultura, jakou životní ideologii vyznáváš? Myslíš, že se všechny Tvé názory slučují s ostatními vyznavači punku? V čem konkrétně ano/ne?

5. Jak se k Tvému stylu staví rodina (rodiče, prarodiče, sourozenci, ...)?

6. Jaké nejhorší a jaké nejpříjemnější reakce okolí jsi zažil/a?

7. Cítil/a ses někdy kvůli svému stylu ve škole ponižovaná/ý, straněná/ý, nespravedlivě hodnocený - jak ze strany spolužáků, tak učitelů? Co se stalo?

8. Jak vnímáš spojování punkové subkultury s užíváním drog a propagace násilí? Tvůj postoj k drogám a násilí?

9. Vnímáš alkohol jako drogu? Znáš někoho z party, o kterém si myslíš, že má problém s alkoholem? Jak často alkohol užíváš, co piješ?

10. Když bys měl/a uvést kousek textu z oblíbené písně – co by to bylo?

11. Kdyby si mohl/a splnit tři přání/změnit na světě tři věci – co by to bylo?

12. Jak se vidíš za 10 - 15 let?

Otázky během rozhovorů budou různě doplňovány a upravovány dle aktuální potřeby.

2.4 Výzkumné vzorky – zpracování výsledných dat do případových studií

I. **respondent**

Pohlaví: žena.

Věk: 17 let.

Vzdělávací instituce: SOŠ a SOU obchodu, užitého umění a designu, obor aranžérka.

Úryvek z oblíbené písně: „Mám jeden veľkej sen, že když vyjdu ven, tak všude v ulicích, uslyším jenom smích, proč v sobě naivní - Báječný svět mám?“ (autor: Spínací Špendlík, píseň Báječný svět.)

Shrnutí rozhovoru:

Respondentka uvádí, že má kladný vztah ke škole, přestupovala z těžšího oboru na jednodušší, ale je ráda, že tak učinila. Obor jí celkem baví a s většinou učitelů má až přátelský vztah. Jediné, co kritizuje, jsou praxe, které probíhají v prostředí školy, při kterých jsou mnohdy studenti využíváni na jiné pomocné práce, které je třeba vykonat, ale netýkají se oboru. Ráda by pokračovala po vyučení nástavbovým studiem, avšak uvádí, že nyní na školu nemá příliš času, což jí dle jejích slov mrzí.

Svůj volný čas, který by trávila pravidelnými zálibami, nemá nijak specifikovaný, zkouší hru na různé hudební nástroje, chtěla by hrát v kapele, kreslí, dříve chodila na balet a step, ale u ničeho nesetřvala. Za největší hobby považuje navštěvování oblíbeného klubu, kde se setkává se zajímavými lidmi. Momentálně se věnuje šteněti, které si čerstvě pořídila.

Nebližší plány do budoucnosti vidí v dokončení školy a poté přijetí na nástavbu. V létě by ráda brigádně pracovala ve svém oblíbeném klubu, což by považovala za splnění jednoho snu.

Při otázce, zda se může označit za punkerku, odpověděla, že sama sebe ne, ale doufá, že ostatní jí tak vnímají. Říká, že se ničím neřídí a žije takovým stylem života, jakoby každý den mohl být poslední. Myslí si, že se určitě některé postoje subkultury liší

od jejích, jelikož považuje některé z nich, převážně ty z počátků éry punku, za mylné a neodpovídající dnešní skutečností. Rasismus striktně odmítá a snaží se o něm argumentovat s opačně smýšlejícími lidmi v jejím okolí.

V rodině cítí největší oporu v matce, která její styl přijímá bez problémů. Bratr se snaží projevat zájem, naopak otec a prarodiče s tímto absolutně nesouhlasí. S jinými negativními reakcemi okolí se příliš neseťkává, a pokud ano, nebere si je osobně. Spíše vyzdvihuje přednosti extravagantního stylu oblékání a soudržnost podobně vypadajících lidí. Ve škole nemá se svým vzhledem také větší problémy, učitelé jsou shovívaví, vyjma jednoho, který studentky slovně ponižuje před ostatními spolužáky a snaží se tak vyvolávat pobavení. V celkovém měřítku je ale na této škole spokojená.

Ohledně tvrdých drog se řadí do skupiny ortodoxních odpůrců, uvádí zkušenosti ze základní školy, kdy její spolužáci užívali návykové látky již v takto nízkém věku, což mělo za příčinu změny v chování. Naopak alkohol za drogu nepovažuje, byť sama uvádí, že byla jeden čas závislou, stejně tak nevnímá marihuanu, jejímž uživatelem není. Spojování tvrdých drog se subkulturou odmítá, jelikož její okolí má v této problematice stejný názor jako ona. Říká, že násilí se subkulturou nepropaguje, a není ráda, když to společnost takto vnímá, byť některé skupiny, které jsou se subkulturou spjaté, k němu přímo vyzívají (ANTIFA – Antifašistická akce, jejímž heslem je „Mrtvej nácek, dobrej nácek). S tímto tvrzením je opatrná a říká, že pak není rozdíl mezi militantní ultralevicí a ultrapravicí a jde o pohled „do zrcadla“.

Na světě by nic měnit nechtěla, protože se bojí následků, které by po změně přišly. Ráda by, aby nebyli nemocní a smutní lidé a aby se zastavilo týrání zvířat.

Do daleké budoucnosti příliš nepohlíží a nemá nějaké vyšší cíle vyjma vyhovujícího bydlení v blízkosti oblíbeného klubu.

Analýza rozhovoru s ohledem na zúčastněné pozorování a výzkumné otázky:

Rozhovor probíhal u respondentky doma, kam mě pozvala, aniž bychom se znaly. Během rozhovoru byla velmi vstřícná, některými odpověďmi mě velmi překvapila, jelikož jsem čekala vzhledem k věku méně „vyzrálé“ názory, konkrétně pak v otázce anarchie, ANTIFY a splněných přání. Při začátku rozhovoru byla respondentka

v rozpacích, když popisovala hudební kapelu, jestli vím, o co se jedná, proto jsem zmínila, že mám k punkové subkultuře blízko a její interprety znám. Myslím, že tím se mi respondentka otevřela ještě více a neměla potřebu volit slova a pojmy, která by nemusela vysvětlovat.

U respondentky se ve školním prostředí pravděpodobně žádné rizikové chování neobjevuje, nemá potřebu záškoláctví, neužívá omamné látky. Její nespokojenost ve škole pramení z odbytých praxí učiteli, které mají ob týden. Ve vzdělávání chce pokračovat nástavbou, byť se teď škole tolik nevěnuje.

Trávení volného času nemá blíže specifikované, věnuje se spoustě věcem ale spíše povrchově. Než si pořídila psa, chodila téměř každý den do klubu, kde se ráda potkávala s lidmi a kde také pila alkohol.

Respondentka se neoznačuje za punkera, v tomhle tvrzení je opatrná, ale doufá, že ji tak ostatní vnímají – vzhledem k image, kterou respondentka drží, to tak zřejmě je. Její umělecké záměry se zde mohou plněji rozvíjet, což si myslím, že je jedním z motivů, proč tuto subkulturu vyznává. Mnoho doplňků na oblečení, které jsem viděla, si sama vyrábí, šije, kreslí. Dalším motivem může být setkávání se zajímavými lidmi, říká, že do klubu, kam chodí, chodí proto, že se tam může mluvit s „chytrými“ lidmi. Odsuzování rasismu a xenofobie je také jedním z obecných názorů punkové subkultury.

Mohlo by se zdát, že tvrzení, kdy respondentka uvádí, že se neřídí ničím a žije tak, jako by mohl být každý den poslední, je ryze rizikové, ale vzhledem k tomu, jak na mě respondentka působila a dalším komentářům, to bylo myšleno spíše tak, že se neřídí žádnou ideologií (zmiňuje averzi ke komunismu apod.), ale nejde o porušování zákona.

Ohledně tvrdých drog se vyhrazuje, k marihuaně je tolerantnější, byť není jejím uživatelem. Největší rizikovost vidím v postoji k alkoholu, kdy při svém nízkém věku uvádí, že měla problém s alkoholem a cítila se být závislá. Alkohol nevnímá jako drogu, staví ho na úroveň čokolády, kávy apod., byť vykazovala znaky závislosti, především pak lehkých abstinčních příznaků (podrážděnost, špatná nálada, nervozita).

Do budoucnosti nemá dlouhodobější cíle, ráda bych se dostala na nástavbu studia a pracovala brigádně ve svém oblíbeném klubu.

Respondentka žije v neúplné rodině, zažila rozvod rodičů, který nenesla lehce.

II. respondent

Pohlaví: muž

Věk: 16 let

Vzdělávací instituce: hotelová škola, obor řezník.

Úryvek z oblíbené písně: Teenage rebellion is just fine as long as you stop once you turn eighteen. Thousands of punks turned to society's tools. There is something in their eyes. You can tell they sold out. Remember punk is more than teenage rebellion. Sure it starts there. But why does it end? (Autor: the Filth, píseň: the List)

Shrnutí rozhovoru:

Respondenta škola i praxe baví, nic méně se cítí pokrytecky kvůli výběru oboru vzhledem k jeho vegetariánství. Říká, že školu dokončí jen kvůli výučnímu listu, ale poté se chce věnovat píchání piercingu.

Zpívá v kapele, se kterou ho čeká první veřejný koncert, rád tráví čas tvůrčími činnostmi a dle jeho slov se snaží každý den uzavřít tak, aby s ním byl spokojený. Myslí si, že se za punkera považovat může, vzhledem tomu, že na to neexistují žádné tabulky. Punková subkultura pro něj znamená svobodu, cítí se být „svůj“ ve stylu oblečení, baví ho být nějakým způsobem odlišný a to i přímo na koncertech subkultury. Rád svým vzhledem pobuřuje (v obličeji má spoustu piercingů, maluje si přes obličej silnou černou čáru, nosí číro...). K punku se dostal náhodně prostřednictvím hudby, dříve neznal nikoho stejně smýšlejícího, avšak s názory subkultury se ztotožňuje. Je toho názoru, že rasismus a xenofobie by v této době již neměly existovat, považuje je za omezující a bezdůvodné.

Vztahy rodiny a blízkého okolí k e stylu respondenta jsou různé, teta jej podporuje – dříve taktéž punkerka, stejně tak babička z matčiny strany. Matka je opačně politicky smýšlející, volička SPD, tam tedy dochází k rozepřím ohledně názorů, nic méně vizuální styl se jí líbí. Otec a prarodiče z tátovy strany s výstřednostmi nesouhlasí, jsou konzervativní.

Nejpříjemnější reakce okolí je pro respondenta to, když se s ním někdo chce vyfotit, nebo ho někdo z „běžné“ společnosti pochválí, protože i jemu to pak připomíná, že je nějakým způsobem odlišný. Za nejméně příjemné pak považuje bezdůvodné fyzické napadení, v MHD se pak občas stává, že na něj někdo plivne, slovní napadání se odehrává téměř denně. Je rád středem pozornosti, líbí se mu, když na něj ostatní lidé civí, ale mnohdy se to pak přemění v nadávky, což už mu příjemné není.

Ve škole se setkával s ponižováním ze strany učitelů, hlavně na základní škole, kdy měl respondent ještě dlouhé vlasy po pas. Nic méně to uvádí tak, že si takové věci nenechával líbit a vznikala tak spíše „přátelská“ provokace. Na střední má problém se staršími učiteli, kteří mu i vulgárně nadávají.

Nemyslí si o sobě, že je ultralevicově zaměřený, byť se s některými marxistickými názory ztotožňuje, ale vidí tam i to špatné. ANATIFA je mu sympatická jen do určité míry, považuje ji za příliš militantní, sám sebe pak označuje za pacifistu (pokud není v nějaké výjimečně vyostřené situaci). Uvádí zde úryvek z písně své kapely (z anglického překladu) „nemám v plánu Tě mlátit kovovou tyčí, ale pořád Tě nemám **** rád“.

Na drogy má takový názor, že samy o sobě nejsou špatné, jen my s nimi neumíme zacházet, pokud zrovna není myšlený například heroin. Ve vztahu k marihuaně je sdílný. Myslí si, že v současné době není scéna tvrdým drogám otevřená, jsou jedinci, kteří je užívají, ale nelze je spojovat se subkulturou plošně. Rozdíl vidí v 80. letech, kdy drogy byly něco nového a tak se užívaly hojněji.

K otázce násilí říká, že punk se proti násilí spíše staví, než aby ho podporoval, ale opět je to člověk od člověka. Rozdíl vidí ve výtržnictví typu lepení samolepek, což také dělá, a házení kamenů do oken, což je pro něj absolutní nesmysl.

Alkohol považuje za drogu, myslí si, že na ní není závislý, ale chce jí užívat. Dle jeho slov nepije tolik, nejvíce pivo. Panáka neodmítne, ale vzhledem ke svému věku se snaží alkohol omezovat, uvědomuje si, že by k tomuto faktu neměl pít vůbec. V okruhu blízkých lidí a přátel nemá nikoho, o které by si myslel, že je na alkoholu závislý.

Jako splněná přání uvádí přesvědčení lidí, že spory se dají řešit jinak než válkami na úkor civilistů, poté snížení produkce masa, myslí si, že dříve si lidé masa vážili více a nyní s ním plýtvají. Přál by si, aby se lidé měli stejně dobře na nějaké úrovni, aby měli

lidé co jíst a nemuseli cítit hlad s prostorem pro přijatelné žití. Uvádí osobní zkušenost, kdy sám bydlel na ulici.

V otázce, kde se vidí za 10 – 15 let, respondent uvádí, že by se rád věnoval píchání piercingů, chtěl by mít rodinu, úspěšnou kapelu a zajímat se o věci kolem sebe.

Analýza rozhovoru s ohledem na zúčastněné pozorování a výzkumné otázky:

S respondentem jsme se sešli v salóнку motorkářského klubu. Jeho styl je velmi výrazný i na punkovou subkulturu. V obličejí má nespočetně piercingů, přišel s postaveným čírem a na první pohled zaujme silná černá čára, která vede přes celý obličej. Oblečení bylo „normou“ pro punkovou subkulturu. Je nejmladším z oslovených respondentů.

Respondent není záškolákem, byť jeho názor na vegetariánství se absolutně neslučuje s jeho studijním oborem. Jak sám říká, cítí se kvůli tomu pokrytecky a školu chce dodělat jen kvůli papíru, i když ho práce i praxe baví. Jedním z motivů, proč vyznává punkovou subkulturu, je pro respondenta potřeba pobuřovat ostatní a být odlišným od většinové společnosti a potřeba svobody, má rád punkovou hudbu, kterou chce i hrát. Svůj čas, jak říká, že se snaží trávit produktivně, hrát s kapelou, kde je zpěvákem, a každý den si užít tak, aby s ním byl spokojený. Po konci nahrávání se také zmínil, že rád kreslí, skládá texty. Má tedy jasněji definované zájmy k vyplnění volného času.

Překvapil mě komentářem k rasismu, kdy tvrdí, že „v tomhle století by neměl rasismus již existovat, protože je omezující“.

Jako negativum vyznávání stylu punkové subkultury může být bráno občasné fyzické či časté slovní napadání respondenta běžnými lidmi.

Rizikovost vidím v přístupu k drogám, kdy říká, že drogy samy o sobě špatné nejsou, ale my s nimi neumíme zacházet. Je občasným uživatelem marihuany a i když tvrdí, že alkohol jako drogu vnímá a snaží se ho omezovat (ale ne s ním přestat), pije občas i tvrdý alkohol, což ve věku 16 let, může mít u některých jedinců fatální následky. Tvrdé drogy odmítá a říká, že punková scéna jim v současné době není otevřená.

Násilím opovrhuje, označuje se spíše za pacifistu.

Respondent si zažil, jaké to je bydlet na ulici, což značí možné nestabilní domácí prostředí, jeho rodiče jsou rozvedení.

III. **respondent**

Pohlaví: muž.

Věk: 20 let.

Vzdělávací instituce: střední průmyslová škola strojnická.

Úryvek z oblíbené písně: „And no matter what they say. It won't matter if you pray or if you sin. 'Cause in the end it's all the same“. (autor písně: Streetlight Manifesto)

Shrnutí rozhovoru:

Respondent si vybral strojírenství na radu rodičů, byt se chtěl od dětství živit hudbou a chtěl se hlásit na konzervatoř. Ve třetím ročníku tak učinil, studoval tedy zároveň dvě školy najednou, to vydržel rok. V posledním maturitním ročníku se věnuje zase pouze strojařině, jelikož dablované studium bylo velmi náročné. Říká, že do školy chodí rád. Ve volném čase se věnuje hudbě, hraje na bicí, kytaru, klavír, píše texty a skládá hudbu, občas zajde do hospody. Na základní škole hrál dlouhodobě hokej. Jeho nejbližším cílem je dokončení maturitního ročníku, získání zaměstnání a případné doděláné konzervatoře.

Myslí si, že se za punkera může považovat, jelikož punk jako subkultura má do určité míry svá pravidla, která jsou respondentovi přirozená, například odsouzení rasismu a nacismu. Dříve nosil číro, barevné vlasy, ale u některých lidí, co se za punkery považují, to vnímá pouze jako možnou pózu a přepokládá, že být punkerem neznamena jen šokovat okolí svým vzhledem, ale hlavně „to tak cítit“. Ve stylu oblečení se umírní, ale stále rád nosí trička s názvy kapel apod. Říká, že se u něj s postupem času změnily priority, ale názory a přístup k životu vnímá stále stejně. Respondentovou ideologií, která se slučuje dle jeho názoru s ideologií subkultury, je „nešlapat“ nikomu po svobodě a po svobodném názoru, nepropagovat radikalismus, válčení. Říká, že „punkáči bojují za svobodu, ale nebojují tak, že by zabíjeli“, na subkultuře si cení vnitřní svobody.

Kritizuje současnou politickou scénu, přál by si, aby ostatní lidé prozřeli a došlo ke změně.

Vždy se snažil dělat věci po svém, ale nikdy neměl tendence porušovat zákon, ničit majetek, protože nechtěl, aby se jeho činy nějak dotýkaly rodičů, kterých si váží, a ohrozil tak jejich pověst. Myslí si, že díky hraní hokeje byl celkem disciplinovaný.

K otázce, co si o jeho stylu myslí nejbližší okolí, mluví o svém starším bratrovi, který je také muzikant a pohybuje se v punkové subkultuře, se kterým chodil na koncerty kapel i hrál. Rodiče v tomto byli tolerantní, čemuž napomohlo i dobré chování synů.

Jako nejpříjemnější reakce okolí považuje zájem dívek, za nejhorší pak setkání s opačně smýšlejícími lidmi, kteří se uchylují k násilí. Obecně říká, že mu není příjemné, když ho lidé škatulkují a předpovídají mu „slibnou“ budoucnost, aniž by ho znali (feťák, alkoholik, ...).

Ve škole nezaznamenal nějaký vážnější problém, myslí si, že se vždy s každým učitelem domluvil, k čemuž napomohl také dobrý prospěch a absence problémového chování.

Co se vztahu k drogám týče, uvádí, že záleží na každém člověku, může být punker, co užívá drogy, ale není to tak, že punker = uživatel drog, byť alkohol a měkké drogy jsou v subkultuře časté. To samé říká k násilí, do subkultury jako takové nepatří, ale může se najít někdo, kdo se chce prát, záleží na nátuře člověka. Alkohol jako drogu vnímá, stejně jako kávu, cigarety, ale nemyslí si, že by někdy alkoholu propadl. Označuje se spíše jako příležitostný konzument, do hospody chodí v průměru dvakrát týdně, převážně pije víno, pivo, cider; tvrdý alkohol občas. Ve svém okolí měl lidi, kteří byli závislí na alkoholu, převážně z kapel, kdy mnozí z nich nastoupili i na odvykací kúru, ale momentálně o nikom neví. Alkohol i marihuanu ve větší a časté míře považuje za problém.

Na seznamu tří přání by byl konec válčení, poté, aby ve světě fungovala spravedlnost, svoboda. Přál by si, aby se lidé začali lépe chovat k přírodě a životnímu prostředí.

Za 10 – 15 let by chtěl stále hrát a s tím zažívat úspěch, byť hudbu nechce mít jako přímou výdělečnou činnost. Chtěl by být šťastný a mít práci, která by ho alespoň trochu bavila.

Analýza rozhovoru s ohledem na zúčastněné pozorování a výzkumné otázky:

Se třetím respondentem jsem se taktéž setkala v salonku motorkářského klubu. Oproti všem ostatním respondentům je nyní nejméně výrazný, co se týče stylu oblékání, převažovala černá barva oblečení, měl na sobě tričko oblíbené kapely a kšiltovku. Je druhým nejstarším respondentem, zároveň pochází z nejstabilnějšího rodinného prostředí, má oba rodiče, kterých si evidentně váží a tvrdí, že ho dobře vychovali. Jako jediný si k pití neobjednal pivo, ale čaj.

Jeho největším koníčkem je hudba, hraje v několika kapelách, od nízkého věku se pohybuje v prostředí muzikantů, což samo o sobě může působit jako rizikový faktor, avšak vzhledem k jeho negativnímu vztahu k drogám, včetně těch měkkých, se riziko snižuje. Označuje sám sebe jako příležitostného konzumenta alkoholu, nejčastěji pije pivo, víno, cider, tvrdý alkohol pije výjimečně.

Na subkultuře si cení vnitřní svobody.

Za negativum sdílení punkové subkultury považuje řazení jeho osoby do rolí fetišáků či alkoholiků.

Jako jediný z respondentů má celkem ujasněnou vizi blízké i daleké budoucnosti.

IV. **respondent**

Pohlaví: žena.

Věk: 18 let.

Vzdělávací instituce: střední umělecká škola, obor multimédia - animace.

Úryvek z oblíbené písně: „Punk do žil, abych ***** přežil.“ (autor písně: Spots)

Shrnutí rozhovoru:

Respondentka při otázce na školu sděluje, že je pro ni nejen časově velmi náročná, kdyby to tak nebylo, chodila by tam radši. Styl trávení volného času se u ní změnil, dříve chodila po škole rovnou na pivo, říká „že to s pitím přehnala“ a skončila v péči lékařů, kde jí byla doporučena konzultace s psychiatrem, proto to hodně omezila. Teď je jejím cílem ukončit školu, ale oboru se věnovat po škole nechce, i když dostala nabídky práce. Vadí jí, že by šla mezi lidi „zkaženými penězi“, bavilo by jí například rozvážet pizzu. Animaci by se chtěla věnovat dál jako koníčku.

Za punkerku se považuje, myslí si, že se na svět dívá jinýma očima, ráda by žila mimo zaběhnuté systémy a spíše jednodušeji, s přáteli, kteří o světě přemýšlí také jinak.

Se spoustou názorů subkultury jako takové nesouhlasí, uvádí jako příklad víru v Boha, kterého většina punkerů odmítá, další úctu k rodičům a rodině. Ideologii rasismu a xenofobie odmítá. Na otázku, zda by si dokázala představit žít v anarchistické společnosti, odpovídá, že považuje anarchii za utopii, ale takovou zkušenost má, strávila několik dní mezi anarchisty – squatter. Sděluje, že to byla cenná zkušenost, ale zároveň dodává, že na to člověk musí mít náтуру. K ANTIFĚ se vyjadřuje opatrně, nechtěla by být jejím členem, ale její činnost toleruje.

Rodiče, byť věřící, jsou ke stylu oblékání respondentky spíše podporující, prarodiče jsou smíření.

Za nejhorší situace považuje to, když jde po ulici a potká skupinu neonacistů, za nejlepší pak pokládá, když je s maminkou ve společnosti křesťanů a tam jí někdo pochválí.

Ve škole se často setkává a setkávala s nepochopením učitelů, říkají, že je „od pohledu drzá“. Na střední škole dělí učitele na dvě skupiny, kdy s některými má velmi dobrý vztah, a ostatní, kterým její styl vadí. Ponižování ze strany učitele se většinou nijak nebrání, protože v tom nevidí smysl.

Ve svém okolí měla mnoho lidí, kteří byli závislí na drogách, dva kamarádi dokonce kvůli tomu zemřeli, takže tvrdé drogy razantně odmítá. U marihuany je tolerantnější, dříve ji užívala, experimentovala s měkkými drogami, ale nyní se k nim staví s odporem. Na svém tričku má nápis „punk's not fet“. Alkohol jako drogu vnímá dle „tabulek“, ale osobně ho tak nebere, i když její někteří známí v punkové subkultuře mají problémy s alkoholem, mnohdy skryté, spočívající ve špatné náladě při nepití. Myslí si, že záleží na psychice člověka. Alkohol tedy výrazně omezila, dříve zvládla vypít až 10 piv za večer, včetně panáků, do hospody chodila téměř denně. Nyní nemůže říct, že by denně pila a snížila užívané množství alkoholu na 1-2 piva nebo 1 panáka/skleničku vína. Důvodem pití bylo vytržení z reality.

Násilí jí přijde jako zbytečnost.

U tří přání říká, že by chtěla změnit minulost, narodit se do jiné rodiny, na jiném místě (pochází z Kladna), odjela by za hranice. Poté by si přála, aby se změnila mentalita lidí, kteří jsou vlivní – politiky a podobně.

Za 10 – 15 let by se ideálně viděla se svou rodinou a doufá, že se takového věku dožije.

Analýza rozhovoru s ohledem na zúčastněné pozorování a výzkumné otázky:

S touto respondentkou jsme se sešli v hospodě. Působila na mě trochu nervózně, i přesto se nebála sdílet i své osobní zkušenosti a negativní prožitky.

Studuje dle jejích slov velmi náročný obor, má nedostatek volného času. Dříve svůj volný čas trávila po škole s kamarády v hospodách, pila velké množství alkoholu a velmi často, což způsobilo psychické problémy a kvůli tomu skončila v nemocnici, kde jí doporučili návštěvu psychiatra. To jí donutilo snížit konzumaci alkoholu. I tak v tomto stále spatřuji velkou míru rizikovosti, protože užívání alkoholu nebere osobně jako špatné, dokonce zmiňuje Bibli, kde uvádí, že smutná nálada se zahání vínem. Taktéž dříve experimentovala s měkkými drogami a i přesto, že se nyní k nim staví odmítavě, se

domnívám, že pokud dojde k nějaké výrazně náročné životní situaci, je možné, že ji bude řešit prostřednictvím alkoholu či měkkých drog. S tvrdými drogami zkušenosti nemá a jejich užívání odsuzuje.

Jako velmi rizikové považuji také tvrzení zmíněné dvakrát za rozhovor „jestli se toho dožiju“, což skutečně může naznačovat nestabilní psychické nastavení. Nemá žádné vyšší ambice, byť dostala nabídky práce v oboru, který jí baví, nechce se „utopit“ v penězích a být jimi zkažená jako ostatní z branže filmu, proto bude raději rozvážet pizzu, kde nebude psychický tlak, což je možná v jejím případě prozatím dobré rozhodnutí.

V. **respondent**

Pohlaví: muž.

Věk: 20 let.

Vzdělávací instituce: střední odborná škola a učiliště, obor truhlář – nábytkář.

Úryvek z oblíbené písně: „Musíš rovně stát, ty musíš rovně stát, ty se nesmíš nikdy dát, musíš rovně stát!“ (autor písně: Pilner Oiquell)

Shrnutí rozhovoru:

Škola ho nebaví, nechodí tam rád. Za školu často nechodí, ale když už, tak spíše vynechává praxe. Jeho cílem je mít výuční list. Svůj volný čas tráví sportem, nejčastěji horolezectvím, má rád společnost, koncerty, hospody, ...

Jeho cílem pro nejbližší budoucnost je najít si práci, přímo v oboru ale ne, protože z toho má strach, i když ho truhlařina jako taková baví, nemyslí si, že by jí ovládal natolik, aby se s ní živil.

Za punkera se považuje, má rád punkovou muziku, ve které se našel, líbí se mu styl oblékání, názory. Jeho životní ideologie je být šťastný, stát si za svým, mít porozumění, vidět chyby a chtít je nějakým způsobem napravit, změnit je nebo na něj alespoň upozornit. Punk vnímá jako subjektivní pocit každého člověka, malý systém proti

velkému systému, znamená pro něj svobodu v myšlení. Mezi svými názory má některé, které se s obecnými názory punkové subkultury neztotožňují.

Rasismus a xenofobii nemá rád, nechápe, jak může odsoudit člověk člověka podle vzhledu, původu. Upozorňuje ale na problematiku většiny Romů a srovnává je s majoritou, zná pár lidí romského původu, kteří jsou „v pohodě“ a nejsou sami rasisti vůči „bílé rase“, ale romskou menšinu celkovou vnímá jako problémovou.

Punkové začátky nesli respondentovi rodiče hůře, jelikož k němu vzhlížel i jeho bratr, který se kvůli tomu dostával do problémů. V současné době jsou s tímto faktem rodiče smíření.

Za příjemné reakce považuje ty, kdy se na něj ostatní lidé usmějí, pochválí ho nebo si ho chtějí vyfotit. Poslední dobou se setkává hlavně s nimi, případně jej lidé ignorují. Štvou ho lidé na ulici pod vlivem alkoholu, feťáci, kteří u něj žebrají, svým vzhledem takové lidi přitahuje.

Na střední škole nemá se svým vzhledem příliš potíže, na základní se setkával s posměchem spolužáků, učitelé ho měli rádi.

Proti marihuaně nemá výhrady, ale tvrdé drogy odsuzuje. Násilí rozděluje na prostředek k proražení svého názoru a na bezdůvodné fyzické napadání. Uvádí jako příklad skupinu punkerů a skupinu neonacistů, tam je téměř jistota, že dojde k fyzickému střetu kvůli odlišným názorům a potřebě neonacistů se prát. Ale bezdůvodné fyzické napadení nechápe. Myslí si, že punková subkultura ale není o násilí, ale o tom být spolu.

Heslo ANTIFY „mrtvej nácek, dobrej nácek“ v metafoře a s určitou nadsázkou sdílí, ale není to o tom, že by to uskutečnil.

Alkohol vnímá jako drogu, říká, že ho potřebuje ho každý den, ale nepožaduje zrušení. Pivo pije denně. Myslí si, že je to špatně tak na půl a záleží na člověku, kdyby se z toho chtěl dostat, tak to udělá. Ve svém okolí má lidi, kteří jsou na alkoholu závislí, v rodině pak zmiňuje i úmrtí vinou alkoholové závislosti, zároveň dodává, že v rodině nepijí všichni. O některých kamarádech může říci, že jsou vyloženě alkoholici. Sám o sobě neví, jestli může říct, že je alkoholik. Jsou dny, kdy se k tomu přiklání, ale jsou dny, kdy si říká, že na tom ještě není tak špatně (srovnává s událostmi v rodině). V týdnu pije hlavně pivo, v průměru 2-5 piv, někdy víc. Není jeho cílem se opít, pije pivo, protože mu

chutná. Na chuť vypije sklenku rumu s colou, ale neznamená to, že vypije celou lahev, ale to jen výjimečně.

Mezi splněná přání řadí změnu lidského myšlení - zpomalení doby a snížení stresu, chtěl by, aby lidé tolik nezasahovali do přírody a nedevastovali jí, chtěl by, aby měli lidé pro sebe více pochopení a nebylo tolik agrese a násilí.

Ideální představa života za 10 – 15 let: být bez dluhů, mít dům a buď si dál užívat, nebo mít rodinu.

Analýza rozhovoru s ohledem na zúčastněné pozorování a výzkumné otázky:

S posledním respondentem jsme se sešli na zahrádce jedné plzeňské restaurace. Jedná se o nejstaršího respondenta výzkumného šetření, avšak dle mého názoru občas tápe v pojmech. Například zmiňuje, že nesnáší rasismus, ale v další větě rozděluje lidi na Romy a bílé. Násilí, které se využívá k proražení svého názoru – například ve střetu s neonacisty, nepovažuje za špatné. Špatnost vidí v násilí bez důvodu.

Jako jediného respondenta škola nebaví, nechodí tam rád, proto bývá občas záškolákem. Vynechává spíše praxe.

K alkoholu je velmi vstřícný, stejně jako k marihuaně, zde je opět vysoká míra rizikovosti, srovnává totiž sebe a ostatní členy rodiny, včetně rodinného příslušníka, který se „upil k smrti“, říká si, že v porovnání s nimi na tom není tak špatně. Zde je třeba si uvědomit, že až na tom „tak špatně bude“, nemusí se ze závislosti dostat.

V otázce, jak se vidí za 10 – 15 let, zmínil, že by chtěl být bez dluhů, což značí, že už nějaké mít může, ačkoliv chodí na brigády, takže zde je riziko v nesprávném hospodaření s penězi, neschopnosti splácet možné půjčky a s tím spojené existenční problémy.

Motivem, proč je součástí subkultury uvedl, že se mu líbí styl hudby, oblékání, svoboda v myšlení.

3.4 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Z analýzy získaných rozhovorů vyplývá, že čtyři z pěti respondentů mohou mít, mají nebo již měli vážný problém s alkoholem a to i přes svůj nízký věk. Čtyři z nich se zdráhají označovat alkohol jako drogu, případně ho jako drogu označí dle dostupných zdrojů, ale vnitřně ho tak nevnímají, nepřijímají. Zde vidím nejvyšší míru rizikovosti, jelikož v souvislosti s alkoholem nejsou respondenti schopni objektivně kritického myšlení. Tvrdé drogy neužívá nikdo z respondentů, mají k nim spíše negativní postoj. Marihuanu momentálně užívají dva oslovení a to jen příležitostně. Z pohledu respondentů je alkohol pozitivním faktorem a nedílnou součástí subkultury, podporuje přátelské vztahy a interakci mezi jednotlivými členy, jelikož místo setkávání jsou většinou kluby, koncerty, kde se alkohol běžně vyskytuje a užívá. Dalším pozitivem je pak právě setkávání se zajímavými lidmi, kteří mají podobné názory a zájmy.

Jako negativní stránka se jeví právě odlišnost jedinců, kteří mají vztah k punkové subkultuře. Reakce intaktní společnosti na image respondentů je různá, u dívek jsou reakce mírnější, u hochů dochází častěji k fyzickému či vulgárnímu napadání. Ve středním proudu školství uvádí většina oslovených, že nemají téměř problémy v interakci s učiteli a spolužáky, až na výjimečné případy, kdy dochází k ponižování až vulgaritám ze strany učitelů. Záškoláctví nepraktikuje nikdo z respondentů, vyjma posledního, který jako jediný uvádí, že ho škola nebaví.

U motivů, které vedou oslovenou mládež ke členství v punkové subkultuře, se nejčastěji objevovala tvrzení, že jde o svobodu v myšlení či vnitřní svobodu, vlastní styl oblékání, hudbu, přátele.

V otázce životních postojů se všichni shodují na odsouzení rasismu, (neo)nacismu a tvrdého násilí. Rádi by zastavili válčení, změnili myšlení lidí a jejich ničivý vztah k přírodě. Každý z respondentů má o své daleké budoucnosti různé představy, většina z nich nerada „věští“. U mužů se objevovalo založení nové rodiny, dívky byly v tomto skeptičtější.

Po shrnutí výsledků a odpovědích na výzkumné otázky je třeba se zamyslet, zda skutečně nabízí členství v punkové subkultuře vyšší míru rizikovosti, než v jiné subkultuře či běžné partě vrstevníků? Užívání (nejen) alkoholu je dle dostupných zdrojů problémem dětí a mládeže obecně (například <http://www.asociace.org/alkohol-a-deti/>). Po provedených rozhovorech si také dovoluji tvrdit, že významnou roli v sebe prezentaci a sklonech respondentů k rizikovému chování, zastává rodinné prostředí, jednotná výchova a hlavně podpora rodičů. Pokud z dítěte vyroste silná sebevědomá osobnost se schopností zdravé sebekritiky a reflexe, může se pohybovat v jakékoliv vrstevnické skupině či mládežnické subkultuře a přesto se vyhne rizikovému chování, případně si jej poté uvědomí a dokáže jej včas zastavit nebo napravit.

Závěr

Vzhledem k výsledkům výzkumného šetření lze říci, že cíl práce byl splněn. Výzkumné otázky byly zodpovězeny v analýzách jednotlivých rozhovorů. Vzhledem k typu výzkumu nelze výsledky zobecnit. Výsledky se vztahují k jednotlivým respondentům v podmínkách plzeňské punkové scény. Dle oslovených respondentů není punková subkultura otevřená tvrdým drogám ani násilí, není jejím cílem porušovat zákony a dělat výtržnosti, ale ohrazovat se slovem proti nesmyslnosti systému a protestovat. Respondenti odsuzují rasismus a nacismus, což odpovídá teoretickým předpokladům z dostupných zdrojů. Uvědomují si, že se lidé nechovají šetrně k přírodě a životnímu prostředí a chtějí by to změnit. Rádi by, aby byly ukončené války. Na členství v subkultuře si nejvíce cení svobody.

Oslovení se potýkají s kladným vztahem alkoholu, kdy si většina z nich neuvědomuje rizika závislosti.

U většiny nedochází k záškoláctví a popisují svůj vztah ke škole jako dobrý.

Mohu potvrdit z vlastních zkušeností, jak již bylo naznačeno v Úvodu, že nebezpečí závislosti na alkoholu v punkové subkultuře skutečně je, zvláště pak u takto mladých lidí a záleží na nich, kdy si to připustí a poté, zda takovou skutečnost budou chtít změnit. Jak zaznělo několikrát od respondentů, záleží na člověku a jeho postojích. Pokud chce člověk brát drogy, získá je, pokud se chce poprat, popere se. To však neplatí jen pro subkultury, ale i pro většinovou společnost.

Při rozhovorech mě respondenti překvapili svým přístupem, nečekala jsem, že se někteří tolik otevřou a budou mi sdělovat tak citlivá data typu problémy v rodinách. Při vedení rozhovorů jsem se bála přílišné subjektivity, avšak myslím, že byla naopak žádoucí a umožnila mi, abych se respondentů doptávala na věci, které by jim mohli být značně nepříjemné a na které by mi nemuseli chtít odpovědět. Ve shrnutí rozhovorů a jejich analýze jsem se snažila o co nejvyšší míru objektivizace, avšak jak již bylo řečeno, vzhledem k typu výzkumu není možné se vyhnout subjektivnímu pohledu autora.

Kvůli vysoké obsáhlosti rozhovorů je v přílohách přepsán pouze jeden ilustrační rozhovor a to s Respondentkou I. Rozhovor má 10 stran, proto jsem se rozhodla ostatní nepřepisovat a vložit do příloh audionahrávky na přenosném médiu. Většina rozhovorů je stejně obsáhlá.

Na závěr bych chtěla podotknout, že mě téma práce skutečně oslovilo a jsem ráda, že jsem ho mohla zpracovat a potkat se s mladými lidmi, kteří na svůj věk toho mnohdy hodně prožili a byli ochotní se o to se mnou podělit.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

- BÁRTÍK, P., MIOVSKÝ, M., ed. *Primární prevence rizikového chování ve školství: monografie*. Praha: Sdružení SCAN, 2010. ISBN 978-80-87258-47-7.
- BRZÁK "ŠPÍNA", Lukáš. *Co to ten punk je?*. In: PUNK.cz [online]. 28. 8. 2006 [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: <http://www.punk.cz/index.asp?menu=623&record=5632>
- CIKLOVÁ, K. *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: Rádce školního metodika prevence*. 2. Vyd., Ostrava: EconomPress, 2016. ISBN 978-80-905065-9-6
- ČECH, O. & ZVONÍČKOVÁ, N. *Možnosti primární prevence rizikového chování dětí*. ČB: THEIA, 2017. ISBN 978-80-904854-5-7
- FORMÁNEK V., CSÖLLEOVÁ, E. *44 známek punku*. Praha: Petrklíč, 2018. ISBN 978-80-7229-641-5
- GRECMANOVÁ, H. *Vliv prostředí školy na její klima*. Metodický portál RVP [online]. 2004, 1 [cit. 2019-01-17]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/124/vliv-prostredi-skoly-na-jeji-klima.html/>
- KOHOUTEK, R. *Psychologie v teorii a praxi: Teorie vývoje psychiky a osobnosti člověka*. [Http://rudolfkohoutek.blog.cz](http://rudolfkohoutek.blog.cz)[online]. 12. 2. 2010 [cit. 2019-01-17]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/vyvojove-psychologicke-teorie>
- KOLÁŘOVÁ, M. *Hudební subkultury mládeže v současné ČR - postsubkulturní či postsocialistické?* Pp. 232-248 in: *Populární kultura v českém prostoru*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. ISBN 978-80-246-2192-0.
- MOUSSOVÁ, Z. & DUPLINSKÝ, J. *Sociálně patologické jevy vs. rizikové chování – terminologické otazníky*. On line: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/38541/MousovaZ_SocialnePatologicke_2007.pdf;jsessionid=0CD6D0A7F04CBDD9D4837649DF016FA9?sequence=
- NEŠPOR, Z. R. (hlavní editor). *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2019-01-17]. Dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/MI%C3%A1de%C5%BE_\(MSgS\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/MI%C3%A1de%C5%BE_(MSgS))
- PARLAMENT ČR. *Občanský zákoník*. On-line: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
- SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: sociologické, psychologické a pedagogické aspekty*. Brno: Mendelova univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-498-8
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1

Přílohy

Příloha 1

Přepis rozhovoru s respondentem I.

1. Jaký je Tvůj vztah ke škole? Baví Tě to tam, chodíš tam rád/a?

Docela mě to baví, já jsem první rok chodila na design interiéru, což mě jako bavilo víc, ale tam ta škola byla pro mě absolutně nesnesitelná a nezvládala jsem to moc, tak jsem přestoupila. Teď jsem ráda, že jsem to udělala, protože bych se tam zbytečně trápila. Ale furt se to drží toho volného uměleckého stylu, i když na nás učitele strašně kašlou, jsou třeba dva, kteří se snaží...ti co nás maj, se snaží. Podle mě někteří ani neví, že tam ten učňák na tý škole je, že nejsme ani na žádných fotkách na konci roku, ani když jsou třeba lidi, co maj vyznamenání, tak třeba ani nejsme jakoby my z tý třídy na tý tabulce těch fotek, takže jako by mam pocit, že se o nás tak jako trošku neví. Myslíš jako Nerudovce jako takový? Nene, myslím jako tu naši třídu. Mně to právě docela baví, když byli prázdniny, ještě s tím štěnětem (respondentka má čerstvě štěně), tak jsem si říkala, prosím, ať už je tak škola, protože už jsem potřebovala něco dělat. Mně baví to, když je škola, mně nebaví to, když jsou praxe. Protože tam fakt někdy celej den prosedim a nic neudělám a je to takový jakože naše ředitelka si myslí, že by učitelé neměli koho učit, když by všichni byli na firmách, takže my jsme v jedné třídě celej den a tam prostě bud' děláme výlohu, nebo něco kreslíme nebo takhle, takže je to takový, že ty praxe mě moc nebaví, ale když je škola, tak jako fakt mě i teď docela chytla ekonomika, tak jsem si říkala, že já a vztah k penězům, to absolutně nefunguje a teď mě baví ekonomie, tak jsem si říkala sakra, co se děje, že bych ještě byla po babi, která byla mzdová účetní? Tak jsem na to zvědavá. Nedokážu si to představit bez tý školy, nadávám na to jako každé, ale jsem ráda, že tam chodím. Jak často máte ty praxe? Tejden školu, tejden praxe. Od prváku, takže jako fakt, díky bohu, že jsem v tom prváku ještě nebyla.... Ono to někdy jde, když se něco děje, ale my jsme spíš takový stěhováci školy, když je nějaká akce, tak přesouváme židle a to jsme tam samý holky, takže někdy je to zajímavý. (...)

Tam je zase super, že jsou tam úžasní učitelé, tam je jedna učitelka, kterou znám od základy, a ta je vždycky takový to „XXXX, čau!“, jakože ten vztah je jinej. Já mam hroznej problém s uznáváním autorit, takže já když někoho respektuju, tak to jde vidět v tom mým chování vůči němu, je třeba jedna učitelka, která za mou chodí si třeba nechat plést copánky. Nebo jednou jsem si postavila číro, když jsem jela na koncert rovnou ze školy, takže jsem nešla kvůli tomu na tělák, a teď se otevřely dveře do jazykového kabinetu, odkud vyšla jedna učitelka a těch ostatních pět zůstalo s otevřenou pusou, za chvíli se všechny vyvalily a „můžu si šáhnout, to je hustý!“ a už jenom kvůli tomuhle na tý škole si říkáš, jo, to je v pohodě, kdyby tam byly takový, co tě seřvou, co to máš na hlavě, co si to dovoluješ takhle chodit, tak k tý škole máš úplně jinej vztah. Ale je super, když ty lidi nemaj takovýhle předsudky, že si hnedka nějakěj úplnej sígr, kterej všechno ničí a feťák...

Je fajn ten kolektiv, i těch učitelů, což hodně lidí má špatnej vztah, tak já si nemám na co stěžovat. Jsem v tomhle opravdu šťastná.

2. Jak trávíš svůj volný čas? Můžu se Tě zeptat na koníčky?

Já o tom přemýšlím, tak ani nevím. Mně vždycky něco chytne, třeba od malička jsem chodila na balet, na stepování, kreslení, ale jakoby nemám vyloženě nic, co bych dělala nějakou delší dobu a ráda. Poslední dobou jsem třeba hrozně ráda chodila do klubu XXX (respondentka si nepřeje jmenovat), jen díky tomu jsem vlastně dodržovala pitnej režim. Ale teď nevím, občas hraju na basu, nebo zkouším jiný nástroje jako třeba harmoniku foukací nebo tak, ale asi jako nemám přímo nějaký koníček. To hraní na hudební nástroje cílí ke kapele, ráda bys někdy hrála? My jsme měli kapelu, ale to byl hodně krátkej proces, protože bubnice byla kamarádka z Nerudovky (ze školy), co letos končí, já jsem byla basák, co si koupil basu jenom kvůli tomu, že Marek chtěl založit kapelu a kamarád, se kterým jsi podle mě mluvil, ten zpíval. Ten chtěl zpívat hodně anglický věci a chtěl zpívat hodně jakože, to co nás moc nebavilo, my jsme chtěli něco jako Spínací Špendík (punková kapela z Mostu), tak přesně takový styl. ((...)) nepodstatné povídání o kapelách a českém punkovém festivalu)).

Teď svůj volnej čas trávím hodně se štěnětem, ale když jsem ho ještě neměla, tak to bylo hodně klub XXX, skoro každý den, já jsem fakt, když jsem tam nebyla čtyři dny po sobě, tak jsem z toho začala mít skoro deprese prostě. Vždycky po práci na malý pivčo, než mi jel autobus. A i kdybych si tam nešla dát to pivo, tak jsem byla ráda, že tam můžu bejt, protože jsou tam strašně chytrý lidi. Když se oprostíme od některých debat, tak se dostaneme k hrozně zajímavým a důležitým věcem a konverzacím, který já strašně potřebuju. Protože mě člověk hrozně rychle přestane bavit, když se nudim a tam je to fakt, i když už tam všechny znam docela dlouho, tak pokaždý tam najdu něco novýho a mě to tam fakt každý den bralo. Já jsem klidně seděla hodinu na schodech, až otevřou, protože jsem nechtěla ještě jezdit domů. Teď na všechno hrozně kašlu, nevěnuju se škole, to mi mrzí, protože jsou přijímačky, závěrečky, ale vůbec to nedokážu. Tohle je vlastně učňák, máš potom v plánu jít na nějakou nástavbu? Mám v plánu jít na nástavbu na Podnikání, právě sem na Dopravku nebo na Škroupovku (povídání o přístupu v těchto školách). Tak se uvidí.

3. Jaké jsou Tvoje plány v blízké budoucnosti?

Maximálně ta škola, ale v létě, tak jsme se bavili s majitelem klubu a ten říkal, že by mě rád zaměstnal za barem, takže to je největší sen splněn, v místě, kde trávím nejvíce času, bych ještě vydělávala peníze. Ještě jsem se koukala na pronájmy bytů, teď teda baráků, protože pes, ale jinak jako moje plány do budoucna končí tím, že bych na dva roky chtěla do školy. Od léta to dál nevidím.

4. Můžeš sám sebe označit za punkera/punkerku? Proč?

Zkus, prosím, charakterizovat, co pro Tebe znamená punková subkultura, jakou životní ideologii vyznáváš? Myslíš, že se všechny Tvé názory slučují s ostatními vyznavači punku? V čem konkrétně ano/ne?

Ty jo, touhle otázkou jsi mi zarazila, protože když se mě někdo zeptá, na to, co jsem, tak já mu prostě neřeknu, že jsem pankáč, pankerka, ale chodím do té společnosti, bavím se s těma lidma, hrozně se mi to líbí, ale jako kdyby někdo mířil otázku, jakej se mi líbí styl a s čím se zžívám, tak je to punk. Ale nevim, jestli se dokážu označit jako čistě sama sebe jako pankáče. Prostě to ty lidi vidí, nebo... Prostě sama bych si nedala nálepku na čelo, že jsem pankáč. Ale doufám, že jsem podobně smíšlejší a dodržuju ten styl, protože to je podle mě něco úžasnýho a jsem ráda, že to někdy vzniklo. (...)

Když by sis mohla vymyslet svou životní ideologii, tak jak by zněla? Já se podle mě neřídím ničím, já prostě žiju. A žiju takovým stylem, že kdyby mě mělo cestou ze školy nebo do školy srazit auto, tak vim, že budu ráda, že mi to nebude mrzet. Asi by mě teda mrzelo, že neutratím našetřený peníze na letní festivaly, ale nemam nic, čím bych se řídila. A díky tomu je kadej den jinej. (...) Víím, že nechci mít nic společnýho třeba s komunistama, ale žádnou svou ideologii nemám. A když si představíš takový ty všeobecný názory punkový subkultury, myslíš, že se s nima všema ztotožňuješ? Rozhodně ne. Protože tenkrát, když to k nám přišlo, podle mě ty lidi ani nevěděli, o co pořádně jde a pletli všechno dohromady, třeba u skinheadů, tam prostě když se koukam na starý dokumenty, který bůhví kdo točil tenkrát, tam bylo, kdo jste „já jsem skinhead, já jsem nácek“, tak si myslím, že se jim to třeba líbilo, ale vůbec nevěděli, co to přesně je. A u nás se to podle mě u toho zaseklo. Třeba mojí mámy tehdy přítel mi říkal, no, tobě to vůbec nesluší a vy jste takový ti feťáci, nic neděláte, nepracujete, přitom třeba já znam spoustu lidí, co mají rádi svojí práci a to je defacto punk, dělat věci, který tě baví a ne někde nutit se ve fabrice 8 hodin každej den i o víkendech...i když, já nevim. Myslím, že názory, který koloujou ve společnosti, ne vždycky sedí na punkáče. Jak třeba vnímáš rasismus? Já to nemám ráda, moje teta je třeba rasistka a jakoby říká, já jsem nikdy neviděla černýho, kterej by byl v pohodě. A já říkám, a všechny bílý, co jsi viděla, ti byli v pohodě? To, že potkáváš málo lidí, kteří jsou týhle barvy pleti, to znamená, že ostatní jsou dobří, ale tihle jsou špatní? Prostě to nemam ráda. Přijde mi, že je to jak kdyby se odděloval lidi do 16 let od 17 vejš. Je to úplně zbytečný. Jako vidíš ten rozdíl, ten je znáš, třeba jako mezi holkou a klukem, ale nelíbí se mi, když někdo řekne, že černý nebo že bílý jsou zlý nebo špatný, protože každej člověk je buď dobrej nebo špatnej a je úplně jedno, jakou má barvu pleti. Nebo různý vyznání, ať už náboženský, to je každýho věc názoru.

5. Jak se k Tvému stylu staví rodina (rodiče, prarodiče, sourozenci, ...)?

Mamka je na tom asi nejlíp, protože ona neodsuzuje lidi podle toho, jak vypadají, takže ona mi dovoluje defacto všechno, s čím si přijdu. Tatka je na tom hůř, ten mi nadává, co to mám na hlavě, jak to vypadam, že jsem tenkrát vypadala líp. A brácha, jednou dokonce přišel ke mně do pokoje, zdar, ségra, jak si stavíte ty číra, mně to z těch vlasů jako nejde, tak jsem se smála, občas si se mnou zazpívá punkovou písničku... Babi s dědou taky jako ne, ti zase říkaj, takhle oblíkaná k nám nechod', co si pomyslí sousedi, a to je právě nejhorší u těch starý generace, všichni se bojí, co si pomyslí sousedi a nikoho nezajímá, co si myslim já. (...) Ale jinak si myslim, že to není, že by byli zásadně proti, oni mě nechávají růst jak dříví v lese a jen se mě snaží udržet, ale málo kdy si ty lidi uvědomujou, že ti pankáči, kteří vypadají tak jak vypadají, jsou někdy mnohem hodnější,

než slušně oblečený člověk třeba v obleku. Já jsem na festáku nezažila, aby si někdo nepomohl. Už jen v pogu (tanec na punkovou hudbu, kde do sebe lidí strkají), všichni se navzájem zvedají, podrží se. A už jen když vezmeš cizího člověka k sobě do stanu se vyspat a nebojíš se, že by ti něco ukradl.... Podle mě ty reakce ostatních jsou jen kvůli tomu, že se bojí, že to neznají. (...)

6. Jaké nejhorší a jaké nejpříjemnější reakce okolí jsi zažil/a?

Já musím říct, že nejhorší jsem asi nezažila. Stalo se třeba, že jsem šla po chodníku a někdo si přede mnou třeba odpliv. To bylo asi to nejhorší. Nezažila jsem žádnou agresi. A ta nejpříjemnější? Mně se strašně líbí, že když se setkají dva lidi, kteří si myslí, že nejspíš dle toho, jak ten druhý vypadá, je podobný v názorech, tak se třeba pozdraví, i když se v životě neviděli. Když nemáš cigáro, tak ti dá cigáro, když nemáš na pivo, na autobus... Navzájem si pomáháme, jenom tím, že si myslíme, že ten druhý člověk je v pohodě. Znáám asi jen jednoho jediného kluka, možná dva, který jako fakt nejsou jako lidi v pohodě. Naopak znám strašně moc, který v pohodě jsou. A když to srovnám s ostatníma subkulturama, ve kterých jsem se pohybovala, tak nemůžu říct, že jsem někde potkala víc lidí, kteří by víc převažovali tou pohodou. Těch senzačních zážitků je strašně moc. (...) I ty učitelky, který mě neberou jako nějakýho násilníka a výtržníka, ale berou mě takovou, jaká jsem.

7. Cítil/a ses někdy kvůli svému stylu ve škole ponižovaná/ý, straněná/ý, nespravedlivě hodnocený - jak ze strany spolužáků, tak učitelů? Co se stalo?

Ze strany spolužáků vůbec ne. Někdy, když jsem vyšla ven na chodbu mezi úplně cizí lidi, tak všichni divně koukali, ale tak to je tím, že vidí něco, co neznají, je to něco jinýho a to skoro každěj, co vidí něco, co do teď neviděl, tak kouká divně a ani si to třeba neuvědomuje. Ti lidi neví, co za tím stojí. (...) Někdy si z nás dělá jeden učitel srandu ale takovým způsobem, že je ti to nepříjemný, kamarádce je na jeho hodiny i nepříjemný chodit, protože je na ní snad i zasedlej, chová k ní určitý bezprávi – ty mlč a radši nic neříkej; aby se ostatní smáli. A když se to omílá pořád, tak už je to fakt trapný a nepříjemný. Ale jinak si nemůžu stěžovat, na jiných školách jsou kvůli tomu lidi volaný třeba i do ředitelny a tak. V tom je moje škola dobrá. (...)

8. Jak vnímáš spojování punkové subkultury s užíváním drog a propagace násilí? Tvůj postoj k drogám a násilí?

Drogy absolutně nepřipouštím, maximálně tak tu trávu, mě třeba úplně nevadí, když někdo hulí, i když občas už je to docela nepříjemný, když to ten člověk přežene, ale to už je na každým. Ale pořád to není nebezpečí pro okolí. Ale některý drogy, co už jsem zažila, protože jsem zažila základku, kde ty drogy byly hodně, hodně tvrdý. Na základce? Jo, na základce, třeba sedmá třída, to co se tam někdy objevilo, já sama jsem nikdy tvrdý drogy nezvala kvůli tomu, že jsem viděla, co to dělalo s těma ostatníma. Jak se chovali. Nemám ráda, když někdo v mým okolí užívá drogy, moji někteří kamarádi punkáči jsou taky čistě proti tomu. Nemáme rádi drogy. A ohledně násilí, tak my proti tomu bojujeme, ale

nejsme tak blbý...jako třeba antifáci (členové skupiny ANTIFA - Antifašistická akce), tak ti bojují proti násilí násilím, dělají úplně to samý, ubližujou. (...) My se třeba snažíme lidem ukázat, že to je špatný (provnává s nacismem, koncentračními tábory a vyhlazováním), ať v tom nepokračujou, ale ne rozhodně, že bychom chtěli vybijet všechny s odlišným názorem. Porveme se v hospodě. Ale to se může stát všude. Nemyslím si, že nějak propagujeme násilí. Takže heslo Antify „Mrtvej nácek, dobrej nácek“? Mně přijde, že to je přehnaný, že dělaj to samý, jako náckové, akorát v zrcadle. Taky se mi líbí víc mrtvej nácek, než živej, ale rozhodně bych ho kvůli tomu nezabila. A když jsme u tý Antify, co třeba říkáš na ideologii anarchie? Já si myslím, že demokracie je to nejlepší, co máme, ale rozhodně může bejt něco lepšího. Anarchie – líbilo by se mi, kdyby si každý mohl dělat, co by chtěl, ale rozhodně by to nefungovalo, ne v naší společnosti. Kdyby všichni byli punkáči, tak by to třeba šlo, ale tady je spousta dalších lidí a subkultur. Už jen v dopravě. Nebo kdo by seděl v tý továrně a makal by, kdyby měl to samý jako člověk, co by nechodil do práce? Prostě to by celý zkolabovalo a nic by nefungovalo. Nejsem anarchist, ale bude na tom něco dobrýho. Kdyby se vymyslelo něco mezi anarchismem a demokracií, byla by to úplná pecka. Ale na to si ještě asi počkam.

9. Vnímáš alkohol jako drogu? Znáš někoho z party, o kterém si myslíš, že má problém s alkoholem? Jak často alkohol užíváš, co piješ?

Kdybich měla vnímat alkohol jako drogu, tak vnímám i čokoládu jako drogu. Pak by všichni byli feťáci. Já se musím přiznat, že už jsem se dostala do takový fáze, že jsem neměla čtyři dny pivo a už jsem byla nepříjemná a to to bylo jedno pitomý pivo. Nepříjemná, roztěkaná, až jako že bych mohla říct, že jsem byla závislá na alkoholu, což je dost jako brutální v 17 letech, že jo, ale myslím si, že člověk, kterej to má v hlavě aspoň trošku srovnaný, tak nebere alkohol jako drogu, protože pak by to bylo kafe, čokoláda, čaj, bylo by to všechno. Takže já osobně alkohol jako drogu neberu, i když se na tom dá vybudovat závislost velmi snadno. Stačí každej den chodit někam a dát si třeba jen skleničku a už si to tělo vybuduje vztah, a jakmile se mu to odendá, tak je to špatný. Ale neřekla bych, že pivo nebo fernet je jako droga. (Předání informací o rychlosti získání závislosti nevyspělého těla dítěte/nezletilého a osobní zkušenost.) Já na to přišla díky štěněti, protože jsem od středy do pondělí nebyla nikde a já jsem byla fakt nepříjemná už i ve škole, holky se mě ptaly, co mi je, a ve středu jsem si běžela koupit před odpoledkou do večerky lahváče, vypila jsem ho cestou a najednou jsem byla v pohodě. Taková ta nálada, že všechno je fajn. A pak jsem si řekla, hele, tady bude něco špatně. (...) Dám si teď něco, když mám chuť, ale nepřeháním to, občas jdu na pivo, na dvě, ale neskončím už u těch deseti, fakt ne. (...) A když jsi mi teďka tohleto řekla, tak si pořád myslíš, že alkohol není droga? Pořád. Jo? Jo, jsem hodně tvrdohlavá a znám lidi, co si musí dát každej den kafe a taky ho nenazýváme drogou. Já čistě drogou беру jen tvrdý drogy, ani trávu neberu jako drogu, takže co jsou pro jiný tvrdý drogy, to jsou pro mě drogy... Takže vlastně když se vrátím zpátky k otázce o drogách, tak nejsme úplně proti drogám – kvůli pivu a kafi. Asi mi bude trvat dlouho, než si něco uvědomím nebo mě někdo přemluví, abych změnila názor na alkohol. Znáš někoho, kdo má problém s alkoholem? Můj tatka byl závislý před rozvodem, každej večer, byl až agresivní a já jsem si tenkrát vzala tenkrát

batoh, potkana na krk a šla jsem spát ke kamarádce na intr. A teď už na to vzpomínám s úsměvem a jsem ráda, že jsem si to zažila, protože bych pak měla všechno hned a nevěděla bych, jak to někdo může mít špatný. A třeba bych si stěžovala na něco, na co bych si stěžovat nepotřebovala. Znáám lidi, co na tom byli závislí, ale už ne, nebo to aspoň nevidím, i když můžou mít stejnej problém, jako jsem měla já, ale není to na nich vidět. Jak často piješ – co piješ? Mam nejradši pivo, tenkrát jsem skoro každej den na to pivo zašla, čtyřikrát za tejdén třeba, bylo to různý. Zůstávám spíš u toho piva, už jen kvůli tomu, že jsem nezletilá a že by se kdykoliv mohlo něco stát. Když už fakt piju, tak třeba doma s někym. Ale jako že bych šla do hospody, do spíš ne. (...) Teď tolik ale nepiju, kvůli štěněti, možná bych byla stejně a ani bych si neuvědomila, že jsem si pěstovala závislost. Kolikrát za měsíc se ti třeba stane, že se opravdu opiješ? Ani jednou. Možná někdy, když přijde pozvání a smršť panáků. Ale já mám u sebe třeba 50, 100 Kč, takže si to ani nemůžu dovolit.

10. Když bys měl/a uvést kousek textu z oblíbené písně – co by to bylo?

Ty krásu...asi od Spínacího špendlíku Báječný svět: Mám jeden velkej sen, že když vyjdu ven, tak všude v ulicích, uslyším jenom smích, proč v sobě naivní, báječný svět mám? Tohle je moje momentálně nejoblíbenější písnička. (...)

11. Kdyby si moh/a splnit tři přání/změnit na světě tři věci – co by to bylo?

Přání, který bych si mohla splnit? Aby můj pes rychleji vyrostl. Aby už nekňučel každou noc...ne. Jedinou věc, kterou bych já chtěla, abych, když něco ztratím, měla nějaký čidlo v hlavě, který by to našlo. A jinak nic, protože chudobu nezměníš, ta hranice se maximálně posune, hladomor nezmizí, když to jídlo bude, tak bude akorát dražší, ten svět je tak strašně provázanej úplně neskutečnýmá pravidlami, že by na to člověk ani nepřišel, kdyby to chtěl někam napsat, na to by potřeboval několik životů a stejně furt by se to měnilo. Takže asi bych nechtěla nic změnit. Nejsem spokojená s tím, že svět je takovej, jaký je, ale je strašně těžký a složitý...to by se muselo začít od začátku. A k těm změnám by se stále lidi chtěli vracet. Když si vezmeš komunismus, přišlo se na to, že to bylo špatný ta ideologie, a přesto se k tomu lidi dneska vrací. Nepůjde to. Takže bych nechtěla nic měnit. Možná to čidlo v hlavě by nebylo marný. (...) Chtěla bych změnit, aby nebyli smutný lidi, nemocný smutný lidi. Aby se netýrali zvířata. Ale bylo by to hrozně těžký a změnilo by to strašně věci, že by to mohlo změnit hodně k horšímu. Budu si na to stěžovat, budu si ráda stěžovat, ale nic bych neměnila, protože se bojím těch následků.

12. Jak se vidíš za 10 - 15 let?

Tak to vůbec netuším, já jsem nad tímhle ani nepřemejšlela. Já vim, co bude možná v létě, festáky, brigáda, divadelní léto, ale nevím ani, jestli nakonec půjdu na tu školu. Takže nevím, co budu dělat za dva roky, natož za 15. A kdyby to měla bejt tvoje ideální představa? Pracovat v tom oblíbeném klubu, bydlet blízko odsud, abych nemusela řešit spoje, kdybych se třeba opila, mít třeba jenom v pronájmu domeček se zahradou nebo týpíčko postavený někde, aby tam raťafák mohl běhat. A měl tu zahradu. Já si to ale radši neuvědomuju. Pak bych měla hrozný deprese.

Příloha 2

Přenosné medium (CD) s audionahrávkami rozhovorů respondentů I. -V.